

Avfall och kretslopp

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införandet av producentansvar för fler produktgrupper såsom möbler och byggmaterial bör utredas.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till pågående arbete. Flera motionsyrkanden tar upp samma eller liknande frågor som riksdagen behandlat tidigare under mandatperioden, och dessa behandlas därför förenklat i ett separat avsnitt.

I ärendet finns 19 reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

90 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Cirkulär ekonomi.....	9
Hållbar produktion	18
Materialåtervinning	26
Minskad förbrukning och spridning av plast	35
Nedskräpning och sanering	42
Förslagspunkter som bereds förenklat	47
Reservationer	48
1. Nationella och EU-gemensamma åtgärder för en cirkulär ekonomi, punkt 1 (M, C, L, KD).....	48
2. Globala åtgärder för en cirkulär ekonomi, punkt 2 (C).....	48
3. Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen, punkt 3 (M).....	49
4. Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen, punkt 3 (C).....	49
5. Ett stärkt producentansvar, punkt 4 (SD).....	50
6. Utredning om införandet av producentansvar för fler produktgrupper, punkt 5 (S, MP, V).....	51
7. Ekodesignkrav på textilier, punkt 6 (C, V).....	52
8. Utredning om märkning av produkters förväntade livslängd, punkt 7 (C, V).....	52
9. Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning, punkt 8 (SD).....	53
10. Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning, punkt 8 (C)	53
11. Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning, punkt 8 (L).....	54
12. Regler för materialåtervinning, punkt 9 (SD).....	54
13. Mål för insamling och återvinning av textilier, punkt 10 (SD, C, KD).....	55
14. Åtgärder för att öka återanvändning och återvinning av batterier och fordon m.m., punkt 11 (V).....	55
15. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (SD).....	56
16. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (C).....	57
17. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (V).....	57
18. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (L)	58
19. Nedskräpning av tobaksprodukter m.m., punkt 13 (M, C, L, KD)	58
Särskilda yttranden	60
1. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (M).....	60
2. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (SD)	60
3. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (C).....	60
4. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (L)	60
5. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (KD).....	61
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	62

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	62
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet under förslagspunkt 15	72

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nationella och EU-gemensamma åtgärder för en cirkulär ekonomi

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:1704 av Jan Lindholm (MP),

2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 1 och

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 24 i denna del.

Reservation 1 (M, C, L, KD)

2. Globala åtgärder för en cirkulär ekonomi

Riksdagen avslår motion

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 13.

Reservation 2 (C)

3. Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2954 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2,

2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 9 och

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 24 i denna del.

Reservation 3 (M)

Reservation 4 (C)

4. Ett stärkt producentansvar

Riksdagen avslår motion

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 2.

Reservation 5 (SD)

5. Utredning om införandet av producentansvar för fler produktgrupper

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införandet av producentansvar för fler produktgrupper såsom möbler och byggmaterial bör utredas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 43 och

2017/18:3730 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, KD, L) yrkande 18 och avslår motionerna

2017/18:579 av Lennart Axelsson (S) yrkande 2 och

2017/18:2246 av Jan Ericson (M).

Reservation 6 (S, MP, V)

6. Ekodesignkrav på textilier

Riksdagen avslår motion

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 12.

Reservation 7 (C, V)

7. Utredning om märkning av produkters förväntade livslängd

Riksdagen avslår motion

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 14.

Reservation 8 (C, V)

8. Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20,

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 44 i denna del och

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 1.

Reservation 9 (SD)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (L)

9. Regler för materialåtervinning

Riksdagen avslår motion

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 3.

Reservation 12 (SD)

10. Mål för insamling och återvinning av textilier

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 41 och

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 5.

Reservation 13 (SD, C, KD)

11. Åtgärder för att öka återanvändning och återvinning av batterier och fordon m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:41 av Penilla Gunther (KD),

2017/18:246 av Staffan Danielsson och Anders Åkesson (båda C),

2017/18:1845 av Niklas Karlsson och Annelie Karlsson (båda S),

2017/18:2220 av Peter Jeppsson och Magnus Manhammar (båda S),

2017/18:2335 av Emma Wallrup m.fl. (V) yrkande 5 och

2017/18:3023 av Jan Lindholm (MP).

Reservation 14 (V)

12. Minskad förbrukning och spridning av plast

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:712 av Fredrik Lundh Sammeli (S),

2017/18:1205 av Solveig Zander (C),

2017/18:1664 av Niclas Malmberg (MP) yrkande 1,

2017/18:2334 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13,

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27.2 i denna del,

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 6 och

2017/18:3903 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 7.

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (C)

Reservation 17 (V)

Reservation 18 (L)

13. Nedskräpning av tobaksprodukter m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:405 av Barbro Westerholm (L),

2017/18:536 av Patrick Reslow (-),

2017/18:579 av Lennart Axelsson (S) yrkande 1,

2017/18:781 av Catharina Bråkenhielm (S),

2017/18:2847 av Fredrik Christensson och Rickard Nordin (båda C) yrkandena 1 och 2 samt

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 31.

Reservation 19 (M, C, L, KD)

14. Statens förorenade områden

Riksdagen avslår motion

2017/18:3734 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M) yrkandena 2 och 3.

15. Förslagspunkter som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 17 april 2018

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Maria Malmer Stenergård (M), Isak From (S), Johan Hultberg (M), Sara Karlsson (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Johan Büser (S), Stina Bergström (MP), Gunilla Nordgren (M), Runar Filper (SD), Lars Tysklind (L), Jens Holm (V), Magnus Oscarsson (KD), Marianne Pettersson (S), Kristina Nilsson (S) och Eskil Erlandsson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 90 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden 2017/18. Motionsyrkandena tar upp frågor som rör resurseffektivitet och omställningen till en cirkulär ekonomi, hållbar produktion, material-återvinning, minskad förbrukning och spridning av plast samt nedskräpning och sanering.

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att införandet av producentansvar för fler produktgrupper såsom möbler och byggmaterial bör utredas.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till pågående arbete. Flera motionsyrkanden tar upp samma eller liknande frågor som riksdagen behandlat tidigare under mandatperioden, och dessa behandlas därför förenklat i ett separat avsnitt.

I ärendet finns 19 reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Utskottets överväganden

Cirkulär ekonomi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nationella, EU-gemensamma och globala åtgärder för en cirkulär ekonomi samt om åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen.

Jämför reservation 1 (M, C, L, KD), 2 (C), 3 (M) och 4 (C).

Motionerna

Nationella, EU-gemensamma och globala åtgärder för en cirkulär ekonomi

Flera motionsyrkanden handlar om övergången från en linjär till en cirkulär ekonomi. I kommittémotion 2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 24 i denna del framhåller motionärerna att resurseffektiviteten bör öka och det cirkulära systemet bör slutas. Detta bör vara prioriterade områden för Sverige att arbeta med under de kommande åren. I motion 2017/18:1704 av Jan Lindholm (MP) framhålls behovet av modernisering och ständig uppdatering av regler för hållbara materialflöden. Enligt motionären bör staten se över utvecklingen av nya material och hur gamla material används eftersom det är viktigt att regelverk och system är flexibla och anpassningsbara.

Enligt kommittémotion 2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 1 bör Sverige verka för att det fortsatta arbetet med kommissionens åtgärdspaket för en cirkulär ekonomi bidrar till att minska avfallsmängderna och deponierna i hela EU. Nationella mål och riktlinjer får samtidigt inte vara för stelbenta, utan kunna anpassas till medlemsländernas olika förutsättningar.

Enligt kommittémotion 2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 13 bör Sverige verka internationellt för övergången till en cirkulär ekonomi. Motionärerna anser att strävan mot hållbar konsumtion och en mer cirkulär ekonomi även bör inriktas på global nivå eftersom produktion och marknader i dag rör sig över nationsgränser. Av denna anledning bör Sverige verka aktivt på internationell nivå för att skynda på utvecklingen mot en cirkulär ekonomi.

Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen

Enligt kommittémotion 2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 24 i denna del bör användningen av fossila insatsvaror i livsmedelskedjan minska. Ohållbart utnyttjande av naturresurser utgör allvarliga hot mot ekosystemen och människors hälsa och fortsatta överlevnad. För att ytterligare stärka hållbarhetsarbetet och samtidigt stärka konkurrenskraften är det viktigt att

livsmedelskedjans beroende av fossila råvaror minskar, och att kretsloppet sluts i livsmedelskedjan. Enligt motionärerna bör detta bli prioriterade områden för Sverige att arbeta med under de kommande åren.

I kommittémotion 2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 9 föreslås att möjligheterna att förändra kraven på reningsverken utreds i syfte att möjliggöra ökad återföring av näringsämnen i avloppsslam till kretsloppet. Att öka utvinningen och återföringen av näringsämnen ur avloppsslam är en av många åtgärder som kan främja omställningen till en cirkulär ekonomi. För att säkerställa att avloppsslamm inte innehåller miljöfarliga ämnen som sedan sprids genom gödsling behövs investeringar i ny reningsteknik.

Även i motion 2017/18:2954 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 föreslås att återföringen av fosfor till åkermark ska öka. Fosfor är en ändlig resurs, och det är därför viktigt att kretsloppet land–stad–land fungerar bättre. För att denna utveckling ska kunna ske krävs det enligt motionären lagstiftning som ålägger reningsverken att utvinna och återföra fosfor i giftfri form till jordbruket. Enligt yrkande 2 i samma motion ska reningsverken senast 2030 enligt lag vara ålagda att utvinna och återföra all fosfor till åkrarna.

Kompletterande uppgifter och tidigare behandling

Nationella, EU-gemensamma och globala åtgärder för en cirkulär ekonomi

I artikel 4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (nedan avfallsdirektivet) fastställs en avfallshierarki som ska gälla som prioriteringsordning för lagstiftning och politik som rör förebyggande och hantering av avfall. Avfall ska enligt bestämmelsen i första hand förebyggas, i andra hand förberedas för återanvändning, i tredje hand materialåtervinnas, i fjärde hand återvinnas på något annat sätt (t.ex. genom energiåtervinning) och i femte och sista hand bortskaffas. Under 2016 beslutade riksdagen om ändringar i miljöbalken för att på ett tydligare och mer samlat sätt införa avfallshierarkin i miljöbalken (prop. 2015/16:166, bet. 2015/16:MJU22, rskr. 2015/16:299).

Enligt Naturvårdsverkets definition bygger en cirkulär ekonomi på kretsloppssystem och innebär att produkters mervärde bevaras så länge som möjligt och att avfall elimineras. Det innebär i sin tur att en produkt som har nått slutet av sin livscykel fortsätter att utnyttjas i ny produktion och skapar därmed ytterligare värde.

Under senare år har utskottet behandlat frågan om både avfallshierarkin och cirkulär ekonomi vid flera tillfällen. Till exempel i betänkande 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige anförde utskottet bl.a.:

Utskottet anser att det är viktigt att inom ramen för den cirkulära ekonomin se till att förnybara, biobaserade produkter används och substituerar fossila produkter. [...] Utskottet välkomnar regeringens målsättning att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärds-länder. Det är viktigt att

omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi prioriteras för att kunna uppnå målet. Utskottet vill i sammanhanget betona vikten av samverkansprogrammet för cirkulär och biobaserad ekonomi som samlar näringsliv, offentlig sektor, akademi och organisationer för att ta ett helhetsgrepp om hur en omställning till en cirkulär och biobaserad ekonomi kan göras. Vidare noterar utskottet att regeringen värnar goda och långsiktiga villkor för produktionen inom de gröna näringarna eftersom de har en nyckelroll i arbetet med klimatomställningen, en cirkulär och biobaserad ekonomi och ett hållbart samhälle. Jordbruket har en stor potential att bidra till en biobaserad och cirkulär ekonomi.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) framhåller regeringen att flera strategier som har betydelse för att öka resurseffektiviteten och att ställa om till en cirkulär ekonomi har presenterats under senare år, bl.a. en strategi för hållbar konsumtion. Målet är att bidra till en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion. I detta syfte omfattar strategin bl.a. insatser för ökad kunskap, ekonomiska styrmedel som gör det billigare att reparera varor, satsningar på hur vi kan använda våra resurser mer effektivt och insatser för att förbättra informationen om företags och fonders hållbarhetsarbete. I strategin omnämns även åtgärder som görs inom sektorsspecifika områden. Det gäller transport, livsmedel och boende som är de sektorer som står för den största andelen av utsläppen från vår privata konsumtion. Strategin innehåller sju fokusområden:

- öka kunskapen och fördjupa samarbetet
- stimulera hållbara sätt att konsumera
- effektivisera resursanvändningen
- förbättra informationen om företagens hållbarhetsarbete
- fasa ut skadliga kemikalier
- öka tryggheten för alla konsumenter
- fokusera på livsmedel, transporter och boende.

Därtill har regeringen inrättat nyindustrialiseringsstrategin Smart industri, Politik för hållbart företagande samt Livsmedelsstrategin. Inom ramen för Smart industri har regeringen beslutat att ge totalt 16 miljoner kronor (4 miljoner kronor per år) till Vinnova för att stärka förutsättningarna för cirkulära affärsmodeller och industriell symbios under 2016–2019. Cirkulära affärsmodeller innebär en möjlighet för samhället att minska resursåtgången samtidigt som företagen fortsätter att tjäna pengar och skapa arbetstillfällen. Regeringen har också gett Vinnova i uppdrag att stärka insatser i pågående innovationsprogram för ökad återvinning och resurseffektivitet. Områden som nya hållbara affärsmodeller för återvinningsindustrin, ekonomiska styrmedel, samhällsplanering och infrastruktur för ökad återvinning ingår. I budgetpropositionen framhåller regeringen att den även avser att gå vidare med ytterligare förändringar av styrmedel i syfte att stimulera omställningen till en cirkulär ekonomi. Inom ramen för bl.a. Smart Industri-strategin kommer en uppdaterad handlingsplan att tas fram.

Sedan juni 2016 driver regeringen även fem strategiska samverkansprogram för att stärka Sveriges globala innovations- och konkurrenskraft,

däribland samverkansprogrammet Cirkulär och biobaserad ekonomi vars syfte är att gemensamt kraftsamla innovationsinsatser för att den biobaserade ekonomins andel ska växa samt främja cirkulära lösningar. Våren 2017 bildade samverkansgruppen sex arbetsgrupper för att identifiera och prioritera de åtgärder som behöver vidtas för att ta steg mot en cirkulär och biobaserad ekonomi. Exempel på identifierade behov är

- kunskapsuppbyggnad, kommunikation och information
- tillgång till bioråvara
- att se avfall och biprodukter som en resurs.

I januari 2016 tillsatte regeringen en särskild utredare för att analysera och föreslå styrmedel för att främja ökad nyttjandegrad och förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi (M 2016:01). Styrmedlen ska ge incitament till både producenter och konsumenter att främja handeln med begagnade produkter samt stimulera reparationer och uppgradering av produkter. Uppdraget ska i första hand inrikta sig på produkter avsedda för konsumentmarknaden.

Den 22 mars 2017 överlämnade utredningen Cirkulär ekonomi sitt betänkande om hur Sverige kan få en mer cirkulär ekonomi (SOU 2017:22) till miljöminister Karolina Skog. I utredningens betänkande finns förslag om

- nationell samverkan och att inrätta en delegation för cirkulär ekonomi
- hyberavdrag, dvs. skattereduktion för hyr-, begagnat- och reparations-tjänster
- ökad tillgänglighet till bilpooler
- insatser för att underlätta för hushållen att förebygga avfall.

Under våren och sommaren 2017 remissbehandlades utredningen. I fråga om utredningens förslag om en delegation för cirkulär ekonomi redovisade samverkansprogrammet för cirkulär ekonomi i januari 2018 sin tredje lägesrapport enligt vilken det framgår att en delegation för cirkulär och biobaserad ekonomi kommer att inrättas under våren 2018. Av rapporten framgår även att arbetsgrupperna identifierat och prioriterat andra åtgärder bl.a. för att uppnå en hållbar värdekedja inom textilindustrin och produktion av flygbiobränsle från inhemsk råvara. Nästa samverkansgruppmöte planeras till slutet av våren 2018. Övriga förslag som lämnades i utredningen Cirkulär ekonomi bereds inom Regeringskansliet.

I fråga om insatser på EU-nivå presenterade kommissionen i december 2015 ett avfallspaket bestående av lagstiftningsförslag om ändring av följande rättsakter:

- direktiv 2008/98/EG om avfall
- direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall
- direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall
- direktiv 2000/53/EG om uttjänta fordon

- direktiv 2006/66/EG om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer
- direktiv 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE).

Paketet syftar till att fastställa långsiktiga mål för att minska deponering och för att öka förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av strategiska avfallsflöden, t.ex. kommunalt avfall och förpackningsavfall. Kommissionen föreslår ett EU-mål om materialåtervinning av 65 procent av det kommunala avfallet senast 2030 och ett EU-mål om materialåtervinning av 75 procent av förpackningsavfallet senast 2030. Målen bör få medlemsstaterna att successivt börja tillämpa samma bästa praxis och uppmanra de investeringar i avfallshanteringen som krävs. Ytterligare åtgärder föreslås för att göra genomförandet tydligt och enkelt, främja ekonomiska incitament och förbättra systemen för utökat producentansvar. Enligt uppgift från Regeringskansliet är förhandlingarna om avfallspaketet nu inne i ett slutskede.

I avfallspaketet ingår även en handlingsplan om den cirkulära ekonomin, COM(2015) 614. Två övergripande mål fastställs för den cirkulära ekonomin.

- Att möjliggöra återvinnig och stimulera till användning av returråvaror genom att begränsa onödiga pålagor och underlätta gränsöverskridande rörlighet för returråvaror så att det blir enkelt att handla med dem i hela EU.
- Att byta ut farliga ämnen och, när detta inte är möjligt, minska förekomsten av dem och se till att de lättare kan spåras.

Enligt kommissionen är handlingsplanen inriktad på åtgärder på EU-nivå med högt mervärde. Den innehåller breda åtaganden om ekodesign, strategier för plaster och kemikalier, ett viktigt initiativ för att finansiera innovativa projekt inom EU:s forskningsprogram Horisont 2020, riktade åtgärder på områden som plast, livsmedelsavfall, byggnation, råvaror av avgörande betydelse, industri- och gruvavfall, konsumtion och offentlig upphandling. Därtill ingår horisontella åtgärder som innovation och investeringar som ska stimulera övergången till en cirkulär ekonomi. Insatserna för den cirkulära ekonomin är tätt kopplade till andra viktiga EU-prioriteringar, bl.a. jobb och tillväxt, investeringsagendan, klimat och energi, den sociala agendan och industriell innovation, och till de globala insatserna för hållbar utveckling.

Av kommissionens meddelande i januari 2018 om genomförandet av paketet om den cirkulära ekonomin, COM(2018) 32 final, framgår att kommissionen har genomfört ett antal åtgärder, och avser att genomföra ytterligare åtgärder, i gränssnittet mellan lagstiftningen om kemikalier, produkter och avfall för att uppnå samstämmighet mellan de lagar som styr tillämpningen av avfalls- och kemikaliestrategierna. Ambitionen är att de utlovade åtgärderna ska ha vidtagits när nuvarande kommissions mandat löper ut 2019.

I januari 2018 meddelade kommissionen även att den nu vidtar en s.k. övervakningsram för den cirkulära ekonomin, COM(2018) 29 final, så som det har föreslagits av rådet och Europaparlamentet. Övervakningsramen för den cirkulära ekonomin bygger på och kompletterar kommissionens befintliga indikatorer för resurseffektivitet och för råvaror. Enligt Regeringskansliet är det positivt att kommissionen föreslår indikatorer för att följa upp utvecklingen mot en cirkulär ekonomi även om ytterligare metodutvecklingsarbete krävs. Därtill presenterade kommissionen i januari 2018 en europeisk strategi för plast i en cirkulär ekonomi, COM(2018) 28, med fokus på hela värdekedjan för plast och plastens negativa miljöpåverkan i de olika leden, se redovisning i avsnittet om plaster nedan.

I fråga om det globala arbetet för en cirkulär ekonomi antog FN:s generalförsamling i september 2015 nya globala mål för en hållbar utveckling (Agenda 2030). Målen ska vara vägledande för det internationella utvecklings-samarbetet fram till 2030, och de syftar bl.a. till att säkerställa ett varaktigt skydd för naturresurserna.

I skrivelse 2015/17:182 redogör regeringen för sitt arbete med politiken för global utveckling (PGU) i genomförandet av Agenda 2030. Det tematiska PGU-området 12 handlar om att alla länder vidtar åtgärder för att genomföra det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster med hänsyn till utvecklingsländers utveckling och förutsättningar. Av skrivelsen framgår att regeringen avser att stärka arbetet med cirkulär ekonomi genom dialog med näringslivet, översyn av styrmedel, policyintegrering och myndighetssamverkan. I linje med detta avser regeringen även att fortsätta att medverka i initiativ som stöder utvecklingsländers omställning till grön ekonomi som FN:s miljöprogramms initiativ Partnership for Action on Green Economy (Page).

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 5 och 7) framhåller regeringen att Agenda 2030, slutdokumentet från den tredje internationella konferensen om utvecklingsfinansiering (Addis Ababa Action Agenda, AAAA) och klimatavtalet från Paris är vägledande för regeringens internationella arbete. Enligt regeringen ska Sveriges internationella utvecklingssamarbete bidra till en mer inkluderande hållbar ekonomisk utveckling samt till en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi.

I propositionen tar regeringen även upp globala insatser för en hållbar kemikalie- och avfallshantering. Regeringen betonar att kemikalier och marint skräp sprids över nationella gränser. Därför arbetar nu regeringen med att besluta om en ny plattform för den globala kemikalie- och avfallspolitiken efter 2020. Inom ramen för detta ser regeringen behov av att effektivare kunna ge en internationell respons på globala hälso- eller miljöproblem orsakade av den ökande och komplexa mängden kemikalier. Regeringen lyfter också fram att den vid FN:s havskonferens för mål 14 om havet särskilt framhöll vikten av att stärka arbetet med att minska utsläpp och avfall till havet. Regeringen verkar för ett stärkt genomförande av existerande begränsnings-instrument, samt för ett framtida bindande internationellt ramverk för farliga kemikalier.

Regeringens satsning för att minska plast i miljön innefattar därför också ökade medel för berörda myndigheters globala arbete.

Av budgetpropositionen framgår att regeringen deltar i ett internationellt samarbete för att stödja utvecklingsländernas omställning till en grön ekonomi. Samarbetet sker inom FN:s miljöprogramms initiativ Page. Tolv utvecklingsländer stöddes 2017 jämfört med åtta länder 2016.

Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen

Utskottet har vid upprepade tillfällen påtalat de gröna näringarnas roll i omställningen till en cirkulär ekonomi liksom behovet av mer hållbara insatsvaror inom livsmedelsproduktionen.

I juni 2017 beslutade riksdagen om en livsmedelsstrategi för Sverige (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17: MJU23, rskr. 2016/17:338). Strategins övergripande mål är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet.

I fråga om omställningen till en cirkulär ekonomi anförde utskottet följande i sin behandling av regeringens förslag till en livsmedelsstrategi (s. 292 f.):

Dagens samhälle bygger i alltför hög grad på ett linjärt system där resurser tas i anspråk, används och sedan kastas. I längden kommer detta att bli kostsamt både för miljö och företag, och att arbeta mer cirkulärt när det gäller resursanvändning blir därför allt viktigare framöver. Att i ökad utsträckning ta till vara restprodukter från livsmedelssektorn, även matsvinn, t.ex. genom ökad biogasproduktion ger dubbel miljönytta då det både minskar avfall och ersätter fossila bränslen i transportsektorn. Arbetet för minskad användning av fossila insatsvaror handlar om hela livsmedelskedjan, allt från fossila drivmedel i primärproduktion till varutransporter såväl som råvaruval vid tillverkning av förpackningar. För att ytterligare stärka hållbarhetsarbetet och samtidigt stärka konkurrenskraften är det viktigt att livsmedelskedjans beroende av fossila råvaror minskar och att kretsloppet sluts i livsmedelskedjan och att detta blir ett prioriterat område för Sverige att arbeta med under de kommande åren.

Den 19 mars 2018 överlämnade regeringen proposition 2017/18:179 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop. I propositionen föreslår regeringen att landsbygdspolitiken utformas kring ett övergripande mål och tre delmål för en långsiktigt hållbar utveckling på Sveriges landsbygd. Ett av dessa delmål är att landsbygden ska bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av naturresurserna samt till att relevanta miljö kvalitetsmål uppfylls.

I detta sammanhang framhåller regeringen att landsbygdens resurser är en nyckel till Sveriges förmåga att ställa om till en cirkulär, biobaserad och fossilfri samhällsekonomi och därmed bidra till Agenda 2030. Det nuvarande landsbygdsprogrammet innehåller flera verktyg som samlat underlättar omställningen till en biobaserad samhällsekonomi och innovationsutveckling. Inför kommande programperiod finns det en osäkerhet om såväl utformningen

av lagstiftningen på EU-nivå som budgeten. EU-kommissionen förväntas lägga fram lagstiftningsförslag om den framtida gemensamma jordbrukspolitiken sommaren 2018. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att EU:s gemensamma landsbygdsutvecklingsåtgärder även efter 2020 kommer att vara ett viktigt verktyg för att öka takten i omställningen till en cirkulär, biobaserad och fossilfri samhällsekonomi samt för att öka innovationstakten på Sveriges landsbygd. Riksdagen ska fatta beslut om propositionen den 7 juni 2018.

Vid bl.a. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) pågår forskning om uthålligt lantbruk oberoende av fossila insatsvaror. I projektet Grön konstgödsel undersöks möjligheter att använda kvävegödsel som är uthålligt producerad från termisk förgasning av biomassa, från biogas och från andra förnybara källor.

I fråga om återföring av näringsämnen till åkermarken anförde utskottet bl.a. följande i betänkande 2016/17: MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige (s. 293):

För att sluta det cirkulära systemet inom livsmedelsproduktionen är det viktigt att säkerställa att det sker en cirkulation av växtnäring mellan land och stad. Det är inte hållbart att växtnäringsämnen förs via livsmedel in till städer och tätorter utan att växtnäringsämnena sedan återförs till åkrarna. För att sluta kretsloppet mellan stad och land är det bl.a. viktigt med uppströmsarbete som säkerställer att mängden farliga ämnen i våra avloppssystem minskar. Vidare bör avfallshanteringen inom lantbruket främjas.

I februari 2012 fick Naturvårdsverket ett uppdrag från regeringen om att kartlägga möjligheter till hållbar återföring av fosfor. Uppdraget redovisades i september 2013. Rapporten innehåller en kartläggning av fosforresurser, en kartläggning av innehållet av oönskade ämnen i olika fosforkällor, en potentialbedömning av hållbar återföring av fosfor, ett förslag till författningskrav och ett förslag till etappmål för hållbar återföring av fosfor. Sammantaget visar rapporten på en möjlig utveckling mot resurseffektiva kretslopp, som så långt som möjligt är fria från oönskade ämnen. Rapportens förslag till åtgärder bereds inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) anför regeringen att den nu satsar på cirkulär ekonomi för att öka återföring av näringsämnen från sjöar och hav, t.ex. genom blå fånggrödor. Dessutom förstärks arbetet med tillsyn av avloppsreningsverk och enskilda avlopp.

Den 26 februari 2018 tillsatte regeringen en särskild utredare som ska föreslå hur övergödningen effektivt kan minskas genom stärkt lokalt åtgärdsarbete (dir. 2018:11). Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2020, och i uppdraget ingår bl.a. att

- analysera drivkrafterna för lokalt åtgärdsarbete och ge förslag på hur dessa kan förstärkas
- föreslå nya eller förstärkta styrmedel som leder till ökad användning av lokalt anpassade, kostnadseffektiva åtgärder

- utreda förutsättningarna för att återföra näringsämnen från kustvatten och sjöar för att minska övergödningen
- lämna förslag till etappmål som bidrar till genomförandet av miljökvalitetsmålet Ingen övergödning och behovet av ett stärkt lokalt åtgärdsarbete med beaktande av särskilda delmål i Agenda 2030 och de tre hållbarhetsdimensionerna samt miljökvalitetsnormerna för vatten- och havsmiljö
- utarbeta förslag till finansiering av föreslagna insatser
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Under senare år har ett flertal pilotprojekt genomförts för att utveckla metoder för återcirkulering av fosfor. Exempel på sådant arbete är näringsen särskilda satsning Greppa Fosfor som under perioden 2006–2013 testade olika metoder för att bl.a. identifiera de fält eller delar av de fält där risken för fosforförluster är som störst, och att tillsammans med berörda lantbrukare ta fram förslag på åtgärder som skulle kunna sättas in för att minska förlusterna.

Ett ytterligare exempel är det utvecklingsarbete som bedrevs under perioden 2016–2017 av Sweden Water Research. I projektet studerades olika alternativ för återvinning av fosfor från avloppsslam. Syftet var att ta fram en inriktning för cirkulär hantering av fosfor i västra Skåne, att identifiera den mest hållbara systemlösningen för att återföra fosfor från avloppsslam och att identifiera vilka kommande steg som behövs för att implementera en fullskalig hantering.

Utskottets ställningstagande

Nationella, EU-gemensamma och globala åtgärder för en cirkulär ekonomi

Utskottet noterar med tillfredsställelse att resurseffektivitet står allt högre på såväl den globala som den EU-gemensamma och nationella dagordningen. Åtgärder vidtas på samtliga nivåer för att på olika sätt begränsa uppkomsten av avfall och för att påskynda utvecklingen mot en cirkulär ekonomi. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter detta arbete på samtliga nivåer. Av denna anledning bedömer utskottet att de åtgärder som föreslås i motionerna 2017/18:3351 (M) yrkande 1, 2017/18:3772 (C) yrkande 24 i denna del, 2017/18:1704 (MP), 2017/18:3772 (C) yrkande 13, 2017/18:2954 (M) yrkandena 1 och 2 samt 2017/18:3351 (M) yrkande 9 till stor del kan anses som tillgodosedda och att de därför kan lämnas utan vidare åtgärd.

Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktion

Vad gäller omställningen till en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionsledet erinrar utskottet om att riksdagen våren 2017 beslutade om en livsmedelsstrategi vars övergripande målsättning är att livsmedelsproduktionen ökar samtidigt som relevanta nationella miljömål nås. Utskottet erinrar också om att regeringen nyligen överlämnade en landsbygdspolitisk

proposition som bl.a. innehåller förslag på åtgärder för att främja en cirkulär, biobaserad och fossilfri utveckling på landsbygden. I fråga om återföringen av fosfor till åkermark noterar utskottet att regeringen tillsatt en utredning som bl.a. har i uppdrag att undersöka förutsättningarna för återföring av näringsämnen.

Med hänvisning till de åtgärder som redan vidtagits för att påskynda omställningen till en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionsledet, och det landsbygdspolitiska förslag som riksdagen nu har att ta ställning till, anser utskottet att motionerna 2017/18:3772 (C) yrkande 24 i denna del, 2017/18:2954 (M) yrkandena 1 och 2 samt 2017/18:3351 (M) yrkande 9 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Hållbar produktion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller två motionsyrkanden om att införandet av producentansvar för fler produktgrupper såsom möbler och byggmaterial bör utredas.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ett stärkt producentansvar, producentansvar för tobaksprodukter, märkning av produkters miljöprestanda samt initiativ för att minska mängden onödiga förpackningar.

Jämför reservation 5 (SD), 6 (S, MP, V), 7 (C, V) och 8 (C, V).

Motionerna

Producentansvar m.m.

Ett antal motioner tar upp frågan om ett stärkt eller utökat producentansvar. I kommittémotion 2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 2 förordas ett stärkt producentansvar. Enligt motionärerna ger ett starkt producentansvar företaget incitament att se över hela sin produktions- och avfallshanteringskedja, och då kan avfallet i bästa fall ses som en resurs. Genom att företag tar ansvar för avfallet stimulerar man till att produktdesign och material anpassas så att återvinningsprocessen kan bli så effektiv som möjligt.

Enligt kommittémotion 2017/18:3730 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, KD, L) yrkande 18 bör fler områden utredas för möjligt införande av producentansvar. Ett utökat producentansvar för fler produktgrupper kan enligt motionärerna vara en väg framåt för att stärka den cirkulära ekonomin och möjliggöra högre resursutnyttjande. Även enligt partimotion 2017/18:3686 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 43 bör införandet av producentansvar för fler produktgrupper utredas. Genom att stärka det befintliga producentansvaret, och att fler produktgrupper såsom möbler och

byggmaterial omfattas, kan företag få tillbaka sina produkter och material i slutet av livscykeln och på så sätt sluta kretsloppet.

I motion 2017/18:2246 av Jan Ericson (M) föreslås en översyn av möjligheten till ett politiskt initiativ för att förmå berörda branscher att minska mängden onödiga förpackningar.

I motion 2017/18:579 av Lennart Axelsson (S) yrkande 2 föreslås att tobaksproducenterna ges ett ansvar för de restprodukter som uppstår vid tobaksbruk.

Märkning av produkters miljöprestanda

I kommittémotion 2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 12 bör Sverige verka för att skärpa EU:s lagar och kräva ekodesignkrav på textilier, som tar hänsyn till alla led i livscykeln. Sådana ekodesignkrav skulle syfta till att minska miljö- och hälsopåverkan från textilier, och skulle kunna omfatta krav på längre livslängd, minskad användning av farliga ämnen samt krav på möjlighet till återanvändning och materialåtervinning. På så sätt kan omställningen till en cirkulär ekonomi göras lättare med förbättrat resursutnyttjande och en minskad användning av skadliga kemikalier.

Vidare i yrkande 14 i samma motion föreslås att möjligheterna till märkning med förväntad livslängd för olika produktgrupper utreds. Att förse varor med en märkning om förväntad livslängd skulle kunna vara till hjälp för konsumenter som vill göra mer miljömedvetna inköpsval. Motionärerna anser därför att det bör utredas hur livslängdsmärkning skulle kunna utformas för olika varor och för vilka grupper av varor detta skulle kunna vara lämpligt att införa.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Producentansvar m.m.

Producentansvar innebär att producenterna ansvarar för att samla in och ta hand om uttjänta produkter. Producentansvar syftar därigenom till att motivera producenterna att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och som inte innehåller miljöfarliga ämnen. Producentansvaret är i Sverige lagstiftat för följande åtta produktgrupper:

- batterier
- bilar
- däck
- elutrustning (inklusive glödlampor och viss belysningsarmatur)
- förpackningar
- returpapper
- läkemedel
- radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor.

Dessutom finns det frivilliga åtaganden, som liknar producentansvar, för kontorspapper och lanbruksplast.

Enligt Naturvårdsverket har producentansvaret bidragit till att öka återvinningen av avfall i Sverige. Naturvårdsverket bedömer att målen för återvinning i dag nås i hög grad: 2016 var den genomsnittliga materialåtervinningsgraden 69 procent för samtliga typer av förpackningar, vilket är en minskning med 4 procentenheter sedan 2014. Minskningen beror till stor del på att mängden träförpackningar som tillförts den svenska marknaden ökade jämfört med 2015. Sverige uppnådde 2016 alla sina nationella mål förutom i två fall: förpackningsavfall samt materialutnyttjandet av petflaskor och pantburkar. Resultaten för materialutnyttjande av förpackningar av papper, papp och kartong, av trä, av plast och av glas ligger däremot alla över målen. Glasförpackningar har en materialutnyttjandegrad på 93 procent, vilket är långt över återvinningsmålet på 70 procent.

Under våren 2017 hölls tre rundabordssamtal mellan miljöminister Karolina Skog och företrädare för avfallsbranschen samt flertalet riksdagspartier om hur insamlingen av avfall bör förändras. I sitt svar på skriftlig fråga 2016/17:813 Skärpta krav på återvinningsindustrin anförde miljöministern den 15 februari 2017 att regeringens ambition är att avfallet behöver minska och återvinningen öka, och att det är viktigt att ta ett helhetsgrepp om avfallsområdet för att öka materialåtervinningen och skapa insamlingssystem som är lättillgängliga för hushållen. I rundabordssamtalen strävar regeringen efter en bred dialog med branschens aktörer.

Av budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) framgår att regeringen tar ett helhetsgrepp om avfallsområdet och ska utarbeta förslag som främjar att mer avfall används som en resurs och att mer avfall materialåtervinns.

Den 19 mars 2018 remitterade Regeringskansliet en promemoria om fastighetsnära insamling där man föreslår ändringar i främst förordningen (2014:1073) om producentansvar för förpackningar och förordningen (2014:1074) om producentansvar för returpapper. Förslagen syftar till att förtydliga producentansvaret för dessa fraktioner, och innebär att insamling i eller i anslutning till bostadsfastigheter blir huvudregel. Därtill tydliggörs både kraven på och producenternas ansvar för förpackningarnas utformning. Det föreslås bl.a. att producenter ska utnyttja de möjligheter som finns inom producentens verksamhet att begränsa användningen av onödiga förpackningar. En producent ska även se till att förpackningarna har en volym och vikt som begränsas till det minimum som krävs för att upprätthålla en god säkerhets- och hygienivå.

I promemorian föreslås det vidare att skyldigheten att rapportera till Naturvårdsverket om den mängd förpackningar, tidningar och tidningspapper som producenterna släppt ut på den svenska marknaden flyttas från den som driver insamlingssystem till producenterna. Dessa förändringar syftar till att ge Naturvårdsverket bättre möjlighet att bedriva tillsyn och att samla in statistik.

Vad gäller andra produktgrupper såsom möbler och byggmaterial finns det i dagsläget inget underlag med förslag om att införa producentansvar. En

utökning av producentansvar för ytterligare produktgrupper utreddes senast 2001 i betänkandet Resurs i retur (SOU 2001:102). Sammanfattningsvis konstaterade utredaren att det inte var motiverat att föreslå producentansvar för vare sig möbler eller byggmaterial även om mycket talade för att producenterna bör ta ett större ansvar. I fråga om ett eventuellt producentansvar för möbler anförde utredaren följande (s. 422 f.):

De materialströmmar som uppstår i samband med konsumtion av möbler är förhållandevis stora sett ur ett nationellt perspektiv. Det behövs ytterligare åtgärder när det gäller minskad användning av kemikalier. Det finns en god potential för att låta materialåtervinningen öka. På grund av att en del möbler har en livslängd på hundra år eller mer är det inte självklart hur man ska skapa ekonomiska garantier för ett omhändertagande. Min bedömning är att producenterna bör ta ett större ansvar inom möbelbranschen men att tiden ännu inte är mogen för ett lagstiftat producentansvar.

I fråga om byggmaterial anförde utredaren följande (s. 406 f.):

Jag konstaterar att det finns många skäl som talar för ett lagstadgat producentansvar inom byggsektorn. Några av de viktigaste är mängden material och varor som årligen produceras och hanteras av branschen, samtidigt som mycket avfall produceras. Ytterligare ett skäl för att införa lagstadgat producentansvar är att få bättre kontroll över de kemikalier som byggmaterial kan innehålla. Vidare finns det en stor potential, att genom återanvändning och materialåtervinning hushålla med resurser i form av energi och material. Den typen av hushållning har nyligen påbörjats men mycket återstår att göra. Det är också en stor och komplex sektor där det kan vara svårt att nå fram med budskapet om åtagandena till alla aktörer. [...] Trots att mycket talar för ett lagstadgat producentansvar för byggsektorn, är min bedömning att arbetet med frivilliga åtaganden bör få fortsätta ytterligare några år. Motivet är att sektorn [Byggsektorns Kretsloppsråd] har presenterat en ny handlingsplan som ger ett trovärdigt intryck.

I budgetpropositionen för 2018 framhåller regeringen att kommissionen i december 2015 lade fram förslag till ett nytt paket om cirkulär ekonomi, vilket bl.a. omfattar åtgärder för ökad återvinning av värdefulla resurser, för lämplig avfallshantering i bygg- och rivningssektorn samt för att underlätta bedömningen av byggnaders miljöprestanda. Sådana satsningar kompletterar de redan befintliga EU-gemensamma kraven på aktörer som tillhandahåller byggprodukter på marknaden, vilka bl.a. finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 305/2011 av den 9 mars 2011 om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter (nedan byggproduktförordningen).

Vidare pågår det förhandlingar om en revidering av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98 EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (nedan avfallsdirektivet). Enligt uppgift från Regeringskansliet diskuteras vissa ändringar av kraven vad gäller utökat producentansvar. Enligt avfallsdirektivets nuvarande lydelse får medlemsstaterna besluta om utökat producentansvar (artikel 8). Utökat producentansvar kan gälla mottagande av återlämnade produkter och avfall av produkter

med efterföljande avfallshantering. Medlemsstaterna har även möjlighet att vidta lämpliga åtgärder för att uppmuntra en produktutformning som minskar inverkan på miljön och genereringen av avfall. I det pågående arbetet med revidering diskuteras en ändring av den befintliga bestämmelsen om utökat producentansvar (artikel 8) och en ny artikel med generella minimikrav på system för utökat producentansvar (artikel 8 a).

Det pågår även förhandlingar om en revidering av Europaparlamentets och rådets direktiv (94/62/EG) av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall (nedan förpackningsdirektivet). Enligt uppgift från Regeringskansliet diskuteras vissa ändringar, där värdet i att förebygga avfall betonas. Vikten av att öka andelen återanvändbara förpackningar framhålls. Det diskuteras även hur målen ska beräknas och hur rapporteringen ska göras.

Förhandlingarna av både avfallsdirektivet och förpackningsdirektivet är nu inne i ett slutskede.

Märkning av produkters miljöprestanda

Hållbara och giftfria textilier har behandlats av utskottet vid upprepade tillfällen under senare år, senast i betänkande 2017/18: MJU12 Kemikaliepolitik i vilket utskottet anförde bl.a. följande:

Utskottet välkomnar regeringens satsning på hållbara textilier. Med anledning av den ökade konsumtionen av textilier ser utskottet ett behov av att agera på området, och det är därför positivt att ett av de prioriterade områdena för regeringens satsning är ökad kunskap hos konsumenter för en mer hållbar konsumtion av textilier.

Regeringen presenterade 2016 en strategi för hållbar konsumtion. Strategin omfattar bl.a. insatser för ökad kunskap om att konsumera hållbart samt insatser för att förbättra informationen om företags och fonderers hållbarhetsarbete.

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) att den anser att det är viktigt att vardagsnära produkter som många människor exponeras för är säkra och så långt som möjligt giftfria, och att regeringen verkar för en utvecklad lagstiftning på EU-nivå. Regeringens ambition är att Sverige ska bli världsledande i hållbar produktion och konsumtion av textilier och mode, vilket är ett viktigt steg för att bl.a. uppnå miljömålet Giftfri miljö. Mot denna bakgrund föreslår regeringen en satsning på hållbara textilier. Som en del av denna satsning vill regeringen stödja utvecklingen av hållbara affärsmodeller samt att kunskapen hos konsumenter ska öka för en mer hållbar konsumtion av textilier och en ökad återanvändning. Regeringen föreslår därför att Naturvårdsverkets anslag ökas med 7 miljoner kronor 2018. Därefter beräknas anslaget ökas med 7 miljoner kronor per år 2019–2020.

Regeringen framhåller vidare att Sverige under 2016 fortsatte att driva på för stärkta informationskrav om kemiskt innehåll i varor genom hela livscykeln: dels bidrog Sverige under 2016 till att EU:s ministerråds slutsatser om kommissionens handlingsplan för en cirkulär ekonomi tydliggör att

information om innehåll av farliga ämnen i varor ska föras vidare till avfallsledet, dels arbetade Sverige aktivt för att sådana informationskrav ska komma in i både nya och reviderade förordningar under Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter (nedan ekodesigndirektivet). Enligt regeringen behövs informationen för att möjliggöra en säker återvinning och för att på ett säkert sätt kunna använda återvunnet material i nya varor.

Av propositionen framgår också att Sverige har tagit fram ett begränsningsförslag på EU-nivå för nonylfenoletoxilat. Ett nytt gränsvärde för hur mycket nonylfenoletoxilat som får finnas i textil inom EU offentliggjordes under 2016. Det nya gränsvärdet gäller från 2021. Gränsvärdet är en halt motsvarande 0,01 viktprocent av en textilvara eller varje del av en textilvara. Sedan tidigare finns förbud mot användning av nonylfenoletoxilat i EU, men nu omfattas även importerade textilier. Därtill inspekterade Kemikalieinspektionen under 2016 handdukar och bäddtextil. Det kommande gränsvärdet för nonylfenoletoxilat överskreds i en tiondel av proverna. De berörda företagen informerades för att möjliggöra utfasning inför att förbudet träder i kraft.

Av skrivelse 2015/16:169 Giftfri vardag framgår bl.a. att den dåvarande klimat- och miljöministern dels tillsammans med företrädare för textilbranschen och organisationer, dels tillsammans med de nordiska miljöministrarna har uppmanat kommissionen att agera snabbare för att begränsa CMR-ämnen (cancerframkallande, mutagena och reproduktionstoxiska ämnen) som en grupp i textilier. Av skrivelsen framgår vidare att regeringen aktivt deltar i ett flertal internationella och globala åtgärder för att kemikaliers skadliga effekter på människors hälsa och miljön ska bli så begränsade som möjligt. Bland annat lyfte regeringen fram den globala kemikaliestrategin (Strategic Approach to International Chemicals Management, SAICM) som har tagit fram ett frivilligt program för att förbättra informationen om kemikalier i varor under hela livscykeln. Vägledning och riktlinjer om detta på global nivå är en förutsättning för att nå de nationella etappmålen om information om farliga ämnen i varor och giftfria och resurseffektiva kretslopp. Enligt regeringen är det särskilt viktigt att fortsätta framsteg tas inom produktområden såsom just textil.

Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2018 har verket i uppdrag att ansvara för informationsinsatser som ska öka kunskapen hos konsumenter och leda till en mer hållbar konsumtion av textilier, genom t.ex. ökad återanvändning och återvinning. Naturvårdsverket ska samarbeta med Konsumentverket och Kemikalieinspektionen. Insatserna ska omfatta konsumenternas kunskap om textiliers miljö- och hälsopåverkan i alla led i värdekedjan. Uppdraget bör inledas med en nulägesanalys så att det blir möjligt att följa effekten av åtgärden över tid och målgruppsanpassa informationsinsatsen. Nulägesanalysen ska identifiera konsumenters kunskap om textiliers miljö- och hälsopåverkan samt hur konsumenter agerar i dag och hur de vill och kan agera

för att minska miljöpåverkan av sin konsumtion av textilier. Naturvårdsverket ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 28 februari 2021 med en delredovisning av arbetet senast den 28 februari 2019.

Det pågår även ett aktivt frivilligt hållbarhetsarbete inom textil- och modebranschen, t.ex. framtagandet av ett s.k. Higgindex, som är ett verktyg utvecklat av branschen för att bedöma en produkts miljömässiga och sociala hållbarhet under dess hela livscykel, från material till försäljning. Det finns planer på en version som inkluderar en poängskala som visar en produkts hållbarhetspåverkan för konsumenter och andra intressenter.

I fråga om märkning av energiförbrukande produkters miljöprestanda ställs det i ekodesigndirektivet minimikrav på energiprestanda hos produkter, och de mest energi- och resurskrävande produkterna på EU-marknaden förbjuds. Direktivet syftar på så sätt till att förbättra produkternas miljöprestanda under hela livscykeln.

Enligt uppgift från Energimyndigheten fungerar kraven som ett golv för att förbjuda och ta bort de allra sämsta produkterna på marknaden, sett ur ett energiperspektiv. Kraven tas fram genom en livscykelanalys, vilket innebär att hänsyn även tas till teknisk livslängd, återvinning, reparerbarhet, vattenanvändning, utsläpp till miljön, informationskrav kring farliga ämnen osv. Ekodesigndirektivet omfattar även produkter som inte själva använder energi, men som har en påverkan på den totala energianvändningen.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg. omr. 20) framhåller regeringen att man på EU-nivå arbetar med att genomföra kommissionens meddelande om cirkulär ekonomi som presenterades i december 2015. I meddelandet aviseras ett stort antal kommande förslag, bl.a. fördjupat arbete inom ramen för just ekodesigndirektivet samt samordning av produkt-, kemikalie- och avfallspolitiken. Regeringen framhåller att Sverige aktivt bidrog till meddelandet och rådslutsatserna om meddelandet som antogs i juni 2016.

Utskottets ställningstagande

Producentansvar m.m.

Producentansvaret syftar till att producenterna har det ekonomiska ansvaret för sina produkter under hela livscykeln för att få ett incitament att utforma dessa på ett sätt som gör dem återanvändbara och återvinningsbara. Utskottet konstaterar att producentansvaret som i dag är lagstadgat för åtta produktgrupper är ett framgångsrikt styrmedel för att nå flera av miljömålen, inte minst God bebyggd miljö.

Utskottet bedömer att en utökning av producentansvaret för andra produktgrupper såsom möbler och byggmaterial kan vara en väg framåt för att stärka den cirkulära ekonomin och möjliggöra högre resursutnyttjande. Genom att fler företag får tillbaka sina produkter och material i slutet av livscykeln kan material återanvändas i ny produktion och därmed skapa ytterligare värde. Ett utökat producentansvar kan även bidra till att minska

producenters användning av farliga kemikalier liksom konsumenters exponering för sådana ämnen.

Utskottet noterar att möjligheten att utöka det lagstadgade producentansvaret inte har utretts sedan 2001. Det konstaterades då att materialåtervinning och minskad användning av kemikalier inom bl.a. byggsektorn och möbelbranschen skulle kunna uppnås genom frivilliga åtaganden, och att tiden ännu inte var mogen för ett lagstadgat producentansvar för dessa fraktioner. Samtidigt framhöll utredaren många skäl som talar för ett sådant införande, bl.a. den stora mängden material och varor som årligen produceras samt önskan om bättre kontroll över de kemikalier som produkter kan innehålla.

Sedan utredningen gjordes har det skett en stor kunskapsutveckling i hur t.ex. kemiska ämnen i byggprodukter kan påverka människors hälsa. Dessutom har det skett en stor utveckling inom både den nationella och den EU-gemensamma kemikalie- och avfallslagstiftningen. Utskottet noterar särskilt att förhandlingarna om det nya avfallspaketet innefattar skrivningar om hur producentansvar ska utformas om ett medlemsland väljer att införa ett sådant.

Både kunskapsläget och det rättsliga sammanhanget är med andra ord mycket annorlunda i dag från hur det var när frågan sist utreddes. Mot denna bakgrund ser utskottet goda anledningar till att möjligheterna att utöka antalet produktgrupper som omfattas av det lagstadgade producentansvaret bör utredas på nytt. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2017/18:3730 (C, M, KD, L) yrkande 18 och 2017/18:3686 (C) yrkande 43.

I fråga om åtgärder för att stärka det redan befintliga producentansvaret noterar utskottet att det nyligen remitterats en departementspromemoria med förslag till åtgärder för ett tydliggöra och renodla producentansvaret för förpackningsavfall och returpapper. Därmed anser utskottet att förslaget som lyfts fram i motion 2017/18:3888 (SD) yrkande 2 till betydande del redan pågår. Motionsyrkandet lämnas därför utan vidare åtgärd.

Även motionerna 2017/18:579 (S) yrkande 2 och 2017/18:2246 (M) lämnas utan vidare åtgärd med hänvisning till det pågående arbete som redovisas ovan.

Märkning av produkters miljöprestanda m.m.

Utskottet ser ett mycket stort värde i att olika produkters miljöprestanda tydligt framgår så att konsumenter kan göra informerade och hållbara val. Utskottet noterar att regeringen 2016 tog fram en handlingsplan för hållbar konsumtion som inbegriper bl.a. informationssatsningar om hur vi kan konsumera mer hållbart. I fråga om textilier hänvisar utskottet till det aktiva arbete som regeringen nu bedriver för att textilkonsumtionen ska bli mer miljömässigt hållbar. Utskottet välkomnar regeringens satsning för att utveckla hållbara affärsmoeller och öka kunskapen hos konsumenter för en mer hållbar konsumtion och en ökad återanvändning. Utskottet påminner också om de

frivilliga åtaganden som finns inom textilbranschen för att bedöma och tydliggöra textiliers miljömässiga och sociala hållbarhet.

I fråga om märkning av energiförbrukande produkter erinrar utskottet om att det redan existerande ekodesigndirektivet sätter minimikrav på energiprestanda och förbjuder de mest energi- och resurskrävande produkterna på EU-marknaden. Därtill påminner utskottet om att kommissionen aviserat förslag om ett fördjupat arbete inom ramen för ekodesigndirektivet.

I avvaktan på de åtgärder som aviserats såväl på nationell som på europeisk nivå anser utskottet att motion 2017/18:3772 (C) yrkandena 12 och 14 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Materialåtervinning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om främjandeåtgärder och regler för materialåtervinning, mål för insamling och återvinning av textilier samt återanvändning och återvinning av elbilsbatterier och uttjänta fordon m.m.

Jämför reservation 9 (SD), 10 (C), 11 (L), 12 (SD), 13 (SD, C, KD) och 14 (V).

Motionerna

Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning samt regler för materialåtervinning

I partimotion 2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20 framhålls att utnyttjandet av nya naturresurser måste minska och återanvändningen av material öka. Produktens design spelar en viktig roll för att underlätta att produkten återanvänds eller återvinns. Vidare är livslängd och hållbarhet centralt.

Enligt kommittémotion 2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 1 behöver återvinning främjas. Tillgången på återvinningsstationer inklusive fastighetsnära insamling är av primär betydelse och även att förpackningsmaterial utformas på ett sådant sätt att förpackningarna kan återvinnas. Mycket arbete återstår på detta område, och framför allt när det handlar om plastmaterial krävs mer forskning och produktutveckling för att kunna öka återvinningen. Vidare i yrkande 3 i samma motion efterfrågas tydliga regler för återvinning. Enligt motionärerna är det grundläggande för återvinning att det ska vara enkelt för den enskilde att göra rätt. För att minska osäkerheten bland företagen är det enligt motionärerna önskvärt att branschen får tydliga spelregler.

I partimotion 2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 44 i denna del efterlyser motionärerna att öppna en större del av återvinningsmarknaden för

företagande och konkurrens. Genom att öppna fler delar av återvinningsmarknaden för företagande och konkurrens kan både teknik- och tjänsteinnovation öka.

Mål för insamling och återvinning av textilier

I partimotion 2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 41 föreslås att ett nationellt mål för insamling och återanvändning av textilier införs. Centerpartiet framhåller att kretsloppet kan slutas genom att företag får tillbaka sina produkter och material i slutet av livscykeln. Även i kommittémotion 2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 5 föreslås mål för insamling och återvinning av textilier. Enligt motionärerna stimulerar nationella mål för insamling och återanvändning av textilier till ökad återvinning och produktutveckling.

Återanvändning och återvinning av elbilsbatterier och fordon m.m.

Enligt kommittémotion 2017/18:2335 av Emma Wallrup m.fl. (V) yrkande 5 bör regeringen återkomma med förslag på styrmedel som ger ett ökat incitament att återvinna elbatterier från elbilar. Eftersom elbilar har stora miljöfördelar och hög kapacitet att minska trafikens klimatpåverkan anser motionärerna att det är av stor vikt att vidta åtgärder tidigt för att förhindra att en del av miljövinsten äts upp av batteritillverkning och bristande återvinning. Regeringen bör därför återkomma med förslag på styrmedel som ger ett ökat incitament att återvinna elbatterier från elbilar.

Enligt motion 2017/18:2220 av Peter Jeppsson och Magnus Manhammar (båda S) förordas en översyn av möjligheten att införa en skrotpeng för fritidsbåtar i Sverige liknande den modell som finns i Norge. Den modell som finns i Norge innebär ett bidragssystem där staten täcker hela eller delar av kostnaden för hanteringen av uttjänade fritidsbåtar.

I motion 2017/18:1845 av Niklas Karlsson och Annelie Karlsson (båda S) förordas vikten av att uttjänta bilar återvinns. Det är ett stort miljöproblem för samhället när skrotbilar inte blir återvunna. Det finns därför all anledning att se över möjligheten att ta fram åtgärder som leder till ökade incitament för privatpersoner att återvinna sina uttjänta bilar.

Enligt motion 2017/18:246 av Staffan Danielsson och Anders Åkesson (båda C) bör någon form av skrotningspremie för gamla bilar utredas. Enligt motionärerna bör riksdagen uppmana regeringen att vidta åtgärder så att Sverige renas från uttjänta bilar och skrotbilar mycket bättre än i dag.

I motion 2017/18:3023 av Jan Lindholm (MP) framhålls vikten av att inte försvåra för veteranbilsintresset. Enligt ett EU-direktiv ska 95 procent av alla skrotbilar eller s.k. uttjänta bilar återvinnas, vilket som princip är en mycket lovvärd ambition, men enligt motionären är återbruk bättre. Regeringen bör därför avstå från att göra något som försvårar för veteranbils-intresset.

Avslutningsvis enligt motion 2017/18:41 av Penilla Gunther (KD) bör pant på engångsgrillar införas. Både produktion och användning genererar stora

utsläpp. Med tanke på att Sverige vill vara ett föregångsland i fråga om hållbar utveckling bör framför allt en pant införas så att återvinningen ökar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning samt regler för materialåtervinning

I artikel 4 i avfallsdirektivet fastställs det en avfallshierarki enligt vilken avfall i första hand ska förebyggas, i andra hand förberedas för återanvändning, i tredje hand materialåtervinnas, i fjärde hand återvinnas på något annat sätt (t.ex. genom energiåtervinning) och i femte och sista hand bortskaffas. Under 2016 beslutade riksdagen om ändringar i miljöbalken för att på ett tydligare och mer samlat sätt införa avfallshierarkin i miljöbalken (prop. 2015/16:166, bet. 2015/16:MJU22, rskr. 2015/16:299).

Under våren 2017 hölls tre rundabordssamtal mellan miljöminister Karolina Skog och företrädare för avfallsbranschen samt flertalet riksdagspartier om hur insamlingen av avfall bör förändras. I sitt svar på skriftlig fråga 2016/17:813 Skärpta krav på återvinningsindustrin framförde miljöministern den 15 februari 2017 att regeringens ambition är att avfallet behöver minska och återvinningen öka, och att det är viktigt att ta ett helhetsgrepp om avfallsområdet för att öka materialåtervinningen och skapa insamlingssystem som är lättillgängliga för hushållen.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) redovisar regeringen att materialkonsumtionen fortsatte att öka i Sverige under 2016 medan materialåtervinningen minskade något. I fråga om hushållsavfall redovisar regeringen samtidigt att Avfall Sveriges statistik visar på en minskning från 2015 till 2016. Den totala mängden behandlat hushållsavfall uppgick under 2016 till 4 666 050 ton (466,8 kilo per person), vilket var en minskning med ca 11 kilo per person från 2015. Regeringen vill mot denna bakgrund fortsätta arbetet för att minska mängden avfall, öka återanvändning och återvinning och fasa ut farliga kemikalier. Av budgetpropositionen framgår att regeringen vill höja ambitionsnivån så att insamlingssystemen förenklas och blir mer lättillgängliga för hushåll och andra aktörer. Systemen för insamling och annan avfallshantering bör planeras och utformas så att de kan bidra till en cirkulär, biobaserad ekonomi och minskad nedskräpning. För att uppnå detta har regeringen tagit ett helhetsgrepp om avfallsområdet och ska utarbeta förslag som främjar att mer avfall används som en resurs, att mer avfall materialåtervinnas och att insamlingen blir lätt för hushållen att delta i. Prioriterade områden inom arbetet med cirkulär ekonomi är bl.a. plast och textilier.

Den 19 mars 2018 remitterade Regeringskansliet en promemoria om fastighetsnära insamling i vilken ändringar i bl.a. förpacknings- och returpappersförordningarna föreslås. De nya bestämmelserna syftar till att möjliggöra en högkvalitativ materialåtervinning och utforma insamlingssystemen så att det är lätt för både producenter och konsumenter att göra rätt.

För att uppnå denna målsättning innehåller promemorian ett antal förslag. Bland annat föreslås det att tillståndspliktiga insamlingssystem fr.o.m. den 1 januari 2021 t.o.m. den sista mars 2025 ska transportera bort hushållens förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen (papp, papper, kartong, wellpapp, plast, glas och metall) från minst 60 procent av alla bostadsfastigheter. Från och med den 1 april 2025 ska insamlingssystemen transportera bort hushållens förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen från alla bostadsfastigheter. Sådana fall där transport från bostadsfastigheten inte är skälig med hänsyn till t.ex. fastighetsutformning undantas.

Vidare förtydligas det att ett insamlingssystem ska för att anses lämpligt bl.a. ha insamlingsplatser för den del av hushållens förpackningsavfall som inte ska samlas in från bostadsfastigheterna. Dessa insamlingsplatser ska vara lättillgängliga för dem som vill lämna ifrån sig förpackningsavfall.

Därtill utökas förpackningsförordningens syfte så att det även omfattar att begränsa skadligheten för miljön av material och ämnen i förpackningar. Förordningens syfte ändras även genom att mängden förpackningsavfall ska minska genom att förpackningar endast används när det är nödvändigt. En producent ska även se till att förpackningarna har en volym och vikt som begränsas till det minimum som krävs för att upprätthålla en god säkerhets- och hygienivå.

Remissvaren ska ha kommit in till Miljö- och energidepartementet senast den 18 maj 2018 med möjlighet för kommunerna att inkomma med svaren fram till den 8 juni 2018.

Det framgår av budgetpropositionen för 2018 att regeringen ger ökade medel för att förbättra avfallsstatistik och spårbarhet. I och med detta uppnås en bättre kontroll över avfallsströmmarna och en bättre uppskattning av volymer och flöden, vilket är en viktig förutsättning för tillsyn. Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2018 har verket i uppdrag att genomföra en förstudie av hur förbättrad avfallsstatistik och spårbarhet för farligt avfall kan åstadkommas, bl.a. genom en sammanhållen nationell digital lösning. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 31 januari 2019.

I fråga om insatser på EU-nivå presenterade kommissionen i december 2015 ett avfallspaket bestående av ett antal lagstiftningsförslag om ändring av ett antal rättsakter. Lagstiftningsförslagen fastställer mål för avfallsminskning och en långsiktig strategi för avfallshantering och materialåtervinning. Centrala delar av det reviderade förslaget om avfall är bl.a.

- ett EU-mål om materialåtervinning av 65 procent av det kommunala avfallet senast 2030
- ett EU-mål om materialåtervinning av 75 procent av förpackningsavfallet senast 2030
- ekonomiska incitament för producenter att släppa ut mer miljövänliga produkter på marknaden, och att stödja system för återvinning av t.ex. förpackningar, batterier och fordon.

Enligt uppgift från Regeringskansliet är förhandlingarna om det nya avfallspaketet i sitt slutskede och beslut kan förväntas inom kort.

Mål för insamling och återvinning av textilier

Inom ramen för samverkansprogrammet Cirkulär och biobaserad ekonomi hölls under våren 2017 tre rundabordssamtal om bl.a. den hållbara textila värdekedjan. Enligt regeringen utmynnade samtalet i att aktörerna såg behovet av att skapa en nationell arena för hållbara textilier.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) framhåller regeringen att konsumtionen av textila varor har ökat betydligt under de senaste årtiondena. Textila material produceras i stora kvantiteter och ingår i en mängd varor som används brett i samhället. Ökande konsumtion och produktion av textila varor medför även ökad användning av råmaterial, vatten, mark och kemiska ämnen. Vidare framhåller regeringen att ambitionen är att Sverige ska bli världsledande i hållbar produktion och konsumtion av textilier och mode, vilket är ett viktigt steg för att bl.a. uppnå miljömålet Giffri miljö. Mot denna bakgrund föreslår regeringen en satsning på hållbara textilier. Som en del av denna satsning vill regeringen stödja utvecklingen av hållbara affärsmodeller och öka kunskapen hos konsumenter för en mer hållbar konsumtion av textilier och en ökad återanvändning. Regeringen föreslår därför att Naturvårdsverkets anslag ökas med 7 miljoner kronor 2018. Därefter beräknas anslaget ökas med 7 miljoner kronor per år 2019–2020.

Den 10 april 2018 gav regeringen Högskolan i Borås i uppdrag att starta en nationell plattform för samverkan mellan aktörer som arbetar med miljömässigt hållbara textilier och hållbart mode. Plattformen ska främja hållbara affärsmodeller och förena miljönytta med affärsnytta. Därmed syftar plattformen att även förstärka regeringens arbete med strategiska samverkansprogrammet Cirkulär och biobaserad ekonomi. Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 avsatt 8 miljoner per år under fem år för att genomföra satsningen.

I budgetpropositionen för 2018 anför regeringen att särskilt insamlingen och återanvändningen av textilier behöver förbättras. Det finns enligt regeringen stor potential att förbättra hanteringen av textilavfall. I dag slängs stora mängder textilier i soporna och går till förbränning. Det är enligt regeringen inte ett effektivt sätt att hantera värdefulla resurser och är inte i linje med regeringens ambition att ställa om till en cirkulär ekonomi.

När det gäller insamling och omhändertagandet av textilier och textilavfall har Naturvårdsverket haft i uppdrag att se över hur detta kan förbättras. Rapporten presenterades i september 2015, rapport 6685. I verkets rapport presenteras två alternativa lösningar av ansvarsfrågan: förtydligt kommunalt ansvar eller producentansvar. Verket konstaterar att miljönyttan bedöms vara lika stor för båda alternativen. Den samhällsekonomiska kostnaden blir dock högre med ett producentansvar till följd av bl.a. administrativa kostnader för producenterna. Naturvårdsverkets rapport innehåller inte några konkreta författningsförslag, varför det kan vara svårt för aktörerna att förstå vilka som

omfattas och vilka krav som ställs med ett producentansvar. Naturvårdsverket uppskattar dock att det kan handla om att ca 10 000 producenter ska bygga upp ett system som uppfyller kraven. Rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

Naturvårdsverket har i uppdrag att ansvara för informationsinsatser som ska öka kunskapen hos konsumenter och leda till en mer hållbar konsumtion av textilier, t.ex. genom ökad återanvändning och återvinning. Naturvårdsverket ska samarbeta med Konsumentverket och Kemikalieinspektionen. Insatserna ska omfatta konsumenternas kunskap om textiliers miljö- och hälsopåverkan i alla led i värdekedjan. Uppdraget bör inledas med en nulägesanalys så att det blir möjligt att följa effekten av åtgärden över tid och för att målgruppsanpassa informationsinsatsen. Nulägesanalysen ska identifiera konsumenters kunskap om textiliers miljö- och hälsopåverkan samt hur konsumenter agerar i dag och hur de vill och kan agera för att minska miljöpåverkan av sin konsumtion av textilier. Naturvårdsverket ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 28 februari 2021 med en delredovisning av arbetet senast den 28 februari 2019.

Enligt IVL Svenska Miljöinstitutet görs det framsteg i fråga om tekniska lösningar på avfallssortering som syftar till att öka och effektivisera materialåtervinning av textilier. Ett exempel är en pilotanläggning i Avesta där en automatiserad sortering av textilier togs fram under 2017. Sådan teknik gör det möjligt att hantera stora textilflöden och samtidigt få fram textilfraktioner som är bättre anpassade till olika återvinningsprocesser än vad som är fallet med traditionell manuell sortering.

När det gäller åtgärder på EU-nivå är förhandlingarna om de reviderade avfallsdirektiven inne i ett slutskede. Enligt uppgift från Regeringskansliet finns det i de senaste texterna skrivningar om krav på separat insamling för textilavfall. Beslut kan väntas inom kort.

Återanvändning och återvinning av elbilsbatterier och fordon m.m.

Batterier omfattas av producentansvaret. Syftet med förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier är att batterier ska utformas och framställas på ett sådant sätt att uppkomsten av avfall förebyggs och, i fråga om det avfall som ändå uppkommer, att producenter ska tillhandahålla system för insamling av avfallet, att batterierna kan återvinnas och att förordningens mål för insamling, särskilt omhändertagande och återvinning ska nås. Förordningen tillämpas på alla typer av batterier. Förordningens mål för särskilt omhändertagande och återvinning är

- i fråga om batterier som innehåller kvicksilver, att 98 procent av batteriernas kvicksilverinnehåll omhändertas särskilt
- i fråga om batterier som innehåller bly, att 65 procent av batteriernas genomsnittsvikt återvinns med högsta möjliga återvinningsgrad av blyinnehållet

- i fråga om batterier som innehåller nickelkadmium, att 75 procent av batteriernas genomsnittsvikt återvinns med högsta möjliga återvinningsgrad av kadmiuminnehållet
- i fråga om andra batterier än de som avses i 1–3, att 50 procent av batteriernas genomsnittsvikt återvinns.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) redovisar regeringen att Energimyndigheten i februari 2013 beslutade att upprätta ett nytt forsknings- och utvecklingsprogram som kallas Batterifondsprogrammet. Programmet inriktas mot batteriåteranvändning och återvinning och fordonsbatterier och löper över sju år med start den 1 mars 2013. Naturvårdsverket betalar ut medel till Energimyndigheten vartefter projekt beviljas. Den 31 december 2016 uppgick behållningen i Batterifonden till 326 488 669 kronor. Regeringen redovisar även att den avgift som Naturvårdsverket enligt 24 § förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier tar ut för nickelkadmiumbatterier fonderas fr.o.m. den 1 januari 2010 i en ny fond. Fonden består av fonderade miljöavgifter på slutna kadmiumbatterier. Avgiften är 300 kronor per kilogram batteri och betalas av den producent som sätter batteriet på den svenska marknaden. Medlen får användas till ersättning för sortering, återvinning och bortskaffning av nickelkadmiumbatterier samt för information om hantering av dessa batterier. Medel får även användas för Naturvårdsverkets hantering och administration av avgifterna.

På uppdrag av Energimyndigheten och Trafikverket har IVL Svenska Miljöinstitutet gjort en översyn av klimatpåverkan från produktionen av elbilsbatterier såsom litiumjonbatterier. Institutet presenterade rapporten i maj 2017. Av rapporten framgår att batteriframställningen är mycket energikrävande och kemikalietung. Det är därför viktigt att tillverkningen blir mer energieffektiv och med minimering av fossil el. Rapportförfattarna betonar samtidigt att det är teknik i stark utveckling.

Det pågår forskning vid Luleå tekniska universitet, Kungliga Tekniska högskolan (KTH) och Chalmers i fråga om återvinning av litiumjonbatterier i Sverige. Forskarna har bl.a. kommit fram till att användningen av litiumjonbatterier kan förväntas öka kraftigt och att allt fler uttjänta batterier kommer att lämnas till återvinningsindustrin samt att redan befintliga anläggningar i Sverige relativt enkelt skulle kunna börja återvinna metaller från litiumjonbattericeller.

I fråga om insatser på EU-nivå presenterade kommissionen i december 2015 ett avfallspaket bestående av lagstiftningsförslag om ändring av bl.a. direktivet om uttjänta fordon och direktivet om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer. Centrala delar av de reviderade direktiven är bl.a. ekonomiska incitament för producenter att släppa ut mer miljövänliga produkter på marknaden, och att stödja system för återvinning av t.ex. batterier och fordon. Beslut av det nya avfallspaketet kan enligt uppgift från Regeringskansliet väntas under våren 2018.

Vad gäller återvinning av uttjänta båtar och vrak hanteras denna fråga även de ändringar i sjölagen m.m. som riksdagen beslutade om i juni 2017 (prop. 2016/17:178, bet. 2016/17:CU18, rskr. 2016/17:307). Lagändringarna innebär att fartygsägare blir skyldiga att ta bort eller på annat sätt ingripa då fartygsvrak innebär en fara för sjösäkerheten eller miljön. Dessutom får Sjöfartsverket större befogenhet att bl.a. ta bort vrak om ägaren inte gör det. I dessa fall får fartygsägaren betala. Anledningen till de nya bestämmelserna är att Sverige har tillträtt Nairobi konventionen om avlägsnande av vrak, den s.k. vrakkonventionen.

Vad gäller återvinning av bilar anförde miljöminister Karolina Skog den 16 januari 2018 som svar på interpellation 2017/18:212 Skrotbilar att hanteringen av övergivna bilar är en komplex fråga som har utretts vid flera tillfällen. Bland annat har Naturvårdsverket tittat på olika möjligheter att finansiera kostnaden för att flytta och omhänderta övergivna bilar. Miljöministern anförde att Transportstyrelsens ledning har uttryckt stöd för en annan lösning för finansiering av omhändertagande av bilar. Både Naturvårdsverkets och Transportstyrelsens lösningar bygger på en tanke att bilägare i någon form ska förbetala en avgift som sedan kan användas för att hantera de konkreta kostnaderna för bortforsling och annat. Ärendet bereds nu i Regeringskansliet.

I fråga om återbruk av äldre bilar, dvs. veteranbilar, anförde statsrådet Anna Johansson som svar på fråga 2016/17:24 Likvärdig bedömning av veteranbilar att det i Sverige finns olika kontrollformer av fordon som framgår av fordonslagen (2002:574). En kontrollbesiktning sker vanligen periodiskt men kan även ske till följd av ett körförbud eller föreläggande. Ministern framhöll sitt förtroende för att de ansvariga myndigheterna tillämpar gällande regelverk samt följer upp eventuella klagomål. Som svar på fråga 2016/17:1482 Nya miljözoner och dess konsekvenser för veteranbilar i tätorter anförde statsrådet Anna Johansson följande:

Sten Bergheden har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att säkerställa att veteranbilsruiningen i våra städer kan fortsätta även om Transportstyrelsens förslag om nya miljözoner blir verklighet. Transportstyrelsen har på regeringens uppdrag lämnat förslag på hur dagens miljözonsbestämmelser kan utvecklas för att bättre bidra till att miljö kvalitetsmålen och målen för transportpolitiken uppnås. Transportstyrelsen föreslår bland annat att dagens bestämmelser om miljözoner kompletteras med två nya miljözoner, klass 2 och klass 3. Veteranfordon föreslås få undantag från miljözonsbestämmelserna i klass 2 men inte i klass 3 för tysta och emissionsfria fordon. Det är kommunerna som föreslås få föreskriva och pröva undantag. Transportstyrelsens förslag har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Vad beträffar pant på engångsgrillar finns det enligt uppgift från Regeringskansliet inga initiativ om sådana åtgärder från centralt håll. Engångsgrill ska sorteras som metallskrot, och ska lämnas till återvinningscentralen. Kartong och plast som inneslutit grillen sorteras som förpackningar. Aluminium kan återvinnas i stort sett hur många gånger som helst, och vid användning av återvunnen aluminium sparas 95 procent energi jämfört med om man skulle använda ny råvara.

Utskottets ställningstagande

Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning samt regler för materialåtervinning

I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att avfall i så hög grad som möjligt ska utnyttjas som en resurs och materialåtervinnas där så är lämpligt. Dessutom är det angeläget att återvinningssystemen är lättillgängliga och enkla att förstå både för producenter och för konsumenter. Utskottet välkomnar därför att regeringen aviserat konkreta förslag för att på olika sätt främja materialåtervinning. Utskottet noterar särskilt de författningsförslag om fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper som nu remissbehandlas samt de ökade medel som regeringen riktar till bättre avfallsstatistik. Med hänvisning till det arbete som redan pågår anser utskottet att motionerna 2017/18:2820 (L) yrkande 20, 2017/18:3888 (SD) yrkandena 1 och 3 samt 2017/18:3686 (C) yrkande 44 i denna del kan lämnas utan vidare åtgärd.

Mål för insamling och återvinning av textilier

Det är angeläget att konsumtionen av textilier blir mer miljömässigt hållbar. Utskottet välkomnar därför regeringens ambition att Sverige ska bli världsledande i hållbar produktion och konsumtion av textilier. I fråga om insamling och återvinning av textilier anser utskottet liksom regeringen att detta behöver förbättras. Utskottet noterar att Naturvårdsverket haft i uppdrag att utreda hur ansvarsfrågan för textilier kan lösas och att verkets rapport nu bereds inom Regeringskansliet. Utskottet noterar också att Naturvårdsverket fått ökade medel bl.a. för att öka konsumenternas kunskap om hur textilier kan användas mer hållbart. I avvaktan på resultatet av de åtgärder som redan vidtagits anser utskottet att motionerna 2017/18:3686 (C) yrkande 41 och 2017/18:3888 (SD) yrkande 5 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Återanvändning och återvinning av elbilsbatterier och fordon m.m.

Utskottet anser givetvis att framställningen av elbilsbatterier bör vara så miljömässigt hållbar som det är möjligt. I detta sammanhang noterar utskottet, dels att det sker en stark teknikutveckling på området, både internationellt och inom Sverige, dels att det pågår förhandlingar om en revidering av direktivet om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer bl.a. i syfte att stödja system för just återvinning. I avvaktan på den utveckling som nu sker såväl inom lagstiftningen som inom branschen anser utskottet att motion 2017/18:2335 (V) yrkande 5 bör lämnas utan vidare åtgärd.

I fråga om återbruk och återvinning av uttjänta fordon påminner utskottet om att regeringen vidtagit ett antal åtgärder på senare år som redovisas ovan. Mot denna bakgrund lämnas motionerna 2017/18:2220 (S), 2017/18:1845 (S), 2017/18:246 (C) och 2017/18:3023 (MP) utan vidare åtgärd.

Även det förslag om pant på engångsgrillar som väckts i motion 2017/18:41 (KD) lämnas utan vidare åtgärd med hänvisning till det utredningsarbete som nu pågår.

Minskad förbrukning och spridning av plast

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder för att minska förbrukning och spridning av plaster, om fossilbaserade plaster och om förbud mot plastbärkassar.

Jämför reservation 15 (SD), 16 (C), 17 (V) och 18 (L).

Motionerna

Minskad förbrukning och spridning av plaster

Enligt kommittémotion 2017/18:2334 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13 bör regeringen återkomma med förslag på en plaststrategi med åtgärder för att minska de negativa miljöeffekterna från plast. EU-kommissionen arbetar med en strategi för en giftfri miljö samt för att utforma en specifik plaststrategi. Motionärerna anser att Sverige bör utforma även en nationell plaststrategi som kan ta sin utgångspunkt i EU-kommissionens arbete. Sverige har lagt en god grund för att samlat åtgärda de komplexa problem som orsakas av vår höga plastanvändning.

Enligt kommittémotion 2017/18:3903 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 7 bör åtgärder vidtas för att minska den totala användningen av plastprodukter, förutsatt att de inte ersätts med andra material med högre miljöbelastning. Plaster med särskilt hög miljöbelastning bör ersättas med andra material, t.ex. mer miljövänliga plaster. Här bör hänsyn tas till såväl toxicitet och användningsområden som nedbrytningsegenskaper.

I partimotion 2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27.2 i denna del förordas behovet av att minska spridning av plast från konstgräsplaner. Motionärerna vill att konkreta åtgärder vidtas på kommunal nivå för att begränsa spridningen av plast från konstgräsplaner.

Utfasning av fossilbaserade plaster

I kommittémotion 2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 6 föreslås att fossilbaserade plaster på sikt fasas ut till förmån för förnybara.

Enligt motion 2017/18:1664 av Niclas Malmberg (MP) yrkande 1 bör regeringen bör återkomma med förslag till skärpt lagstiftning för att begränsa förekomsten av miljöskadliga plaster. Enligt motionären är det självklart att plaster enbart ska tillåtas vara baserade på förnybara råvaror, och att direkt hälsoskadliga plaster måste förbjudas. Vidare är det enligt motionären

angeläget att premiera plaster som snabbt bryts ned, för att plastskräp inte ska ackumuleras i naturen.

Förbud mot plastbärkassar

I motion 2017/18:1205 av Solveig Zander (C) föreslås att regeringen bör verka för att förbjuda plastpåsar i Sverige. Även i motion 2017/18:712 av Fredrik Lundh Sammeli (S) förordas ytterligare minskning av användningen av plastpåsar. Ett antal europeiska länder har redan infört olika typer av förbud mot plastkassar inom handeln. Det finns enligt motionären inget skäl att dessa länder ska gå längre än Sverige i kampen mot plastpåsar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Minskad förbrukning och spridning av plaster

Arbetet för att minska förbrukningen av plast och för att förhindra spridningen av plaster i naturen har behandlats av utskottet vid upprepade tillfällen. I betänkande 2016/17:MJU15 Avfall och kretslopp anförde utskottet bl.a. följande:

I likhet med regeringen anser utskottet att frågan om minskad förbrukning och nedskräpning av plast är viktig. Som redovisats ovan pågår arbete på området såväl nationellt som internationellt. [...] Utskottet delar även regeringens målsättning att Sverige ska vara ett föregångsland i fråga om att utveckla och genomföra åtgärder som minskar spridningen av mikroplaster till miljön.

I maj 2017 presenterade regeringen ett plastpaket med insatser om drygt 100 miljoner kronor per år till 2020. Satsningen syftar till att minska spridning av mikroplaster och andra plastprodukter samt till att minska nedskräpningen av plastprodukter. Satsningen inkluderar även strandstädning.

I juni 2017 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare för att öka kunskapen om vilka miljöeffekter som plast för med sig (dir. 2017:60). Syftet med utredningen är att på en vetenskaplig grund identifiera de miljöproblem som uppstår på grund av produktion och användning av plast, plastens tillsatser och de konsekvenser som uppstår i avfallshantering och materialåtervinning. Därtill syftar utredningen till att identifiera de miljöproblem som orsakas av ökande mängder plastavfall och mikroplaster som hamnar i hav och sjöar.

Bland annat frågan om nedbrytbarheten av plast i miljön delredovisades i mars 2018. Utredaren konstaterar i sin delredovisning att de plaster som omnämns som nedbrytbara inte är det i naturlig miljö utan kräver specifika förhållanden för att brytas ned, främst industriell kompostering. De orsakar därmed samma skador på marin miljö som konventionell plast. Utredaren konstaterar också att olika begrepp som används i marknadsföringen av plast riskerar att felaktigt leda till att konsumenter tror att plasten är nedbrytbar i miljön. Det handlar främst om begreppen bioplast och bionedbrytbar. Detta befaras kunna leda till ökad oaktamhet och ökad nedskräpning. Utredaren

redovisar därtill en lista på vanligt förekommande plastskräpföremål som dessutom utgör risk för skador på det marina djurlivet. Exempel på sådana skräpföremål är cigarettfimpar, engångsförpackningar, ballonger, sugrör, förlorade fiskeredskap och plastskräp från industriell verksamhet. Utredningen ska slutredovisas senast den 1 december 2018.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) framhåller regeringen att mikroplaster har växt fram som ett nytt globalt miljöproblem. De diffusa utsläppen av mikroplaster via dagvatten till sjöar och hav från gator och vägar, konstgräsplaner, kläder och andra källor behöver minskas väsentligt och kostnadseffektivt. Regeringen tillför därför medel för att främja utvecklingen av ny reningsteknik och hållbara plaster samt för att stärka myndigheternas arbete med att begränsa spridningen av mikroplaster.

Den 15 december 2017 redovisade Kemikalieinspektionen sin utredning av nationella åtgärder för att begränsa förekomsten av mikroplaster i kosmetiska produkter som innehåller plastpartiklar där syftet med tillsatsen är en annan än att uppnå en exfolierande och rengörande effekt. Det handlar t.ex. om tandkräm, kroppsskrubb och duschtvål. Den 1 februari 2018 beslutade regeringen om att förbjuda mikroplaster som tillsätts i kosmetiska produkter som sköljs av, t.ex. tandkräm, kroppsskrubb, ansiktspeeling, duschtvål, schampo och balsam med tillsatta mikroplaster. Förbudet träder i kraft den 1 juli 2018.

I samband med att regeringen beslutade om förbudet fick Kemikalieinspektionen i uppdrag att utreda om det behövs förbud mot mikroplaster i fler kosmetiska produkter. Utredningen redovisades i mars 2018. Myndigheten bedömer att det bästa vore att införa gemensamma regler på EU-nivå, där den nyligen presenterade plaststrategin ger förhoppningar om fler konkreta åtgärder och begränsningar på EU-nivå. Myndigheten påpekar bl.a. att kommissionen har gett den europeiska kemikaliemyndigheten Echa i uppdrag att utreda sådana begränsningar, och att arbetet med att ta fram ett underlag för att begränsa mikroplaster genom kemikalielagstiftningen Reach inleddes i januari 2018.

Kemikalieinspektionen lämnar också ett förslag till en bredare nationell reglering som skulle omfatta mikroplast i alla kosmetiska produkter, oavsett vilken funktion de är avsedda att ha. Myndigheten uppskattar att 0,2 till 4,4 ton mikroplast per år släpps ut i vattenmiljön från kosmetiska produkter som säljs i Sverige och som inte omfattas av det redan beslutade förbudet. Det handlar t.ex. om vissa hudkrämer, solkrämer och smink. Beredning av redovisningen pågår inom Regeringskansliet.

Till följd av de förslag som Naturvårdsverket riktade till regeringen i den rapport som verket redovisade i juni 2017 (dnr M2017/01473/Ke) har regeringen gett ytterligare tre myndigheter i uppdrag att stärka sitt arbete kring mikroplaster:

- Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) fick i december 2017 i uppdrag att ta fram ytterligare kunskap om mikroplastutsläpp från

transportsystemet. VTI ska också identifiera och utvärdera potentiellt effektiva styrmedel och åtgärder med syfte att begränsa utsläppen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 december 2020.

- Naturvårdsverket fick i sitt regleringsbrev för 2018 i uppdrag att fortsätta arbetet med att identifiera och åtgärda viktigare källor till utsläpp av mikroplaster till vattenmiljön i Sverige, med utgångspunkt i tidigare uppdrag. Verket ska bl.a. undersöka om det bör tas fram särskilda regler som styr hur konstgräsplaner ska anläggas och skötas för att minska utsläppen av mikroplaster. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2019.
- Livsmedelsverket fick i sitt regleringsbrev för 2018 i uppdrag att sammanställa kunskap om hälsorisker med plastpartiklar i dricksvatten. Dessutom ska de kartlägga om sådana föroreningar är vanliga i Sverige och vid behov lämna förslag på åtgärder.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2019.

Regeringen vidtar även internationella åtgärder. Under FN:s havskonferens i juni 2017 anslöt sig Sverige till kampanjen Clean Seas. Kampanjen är ett globalt initiativ för att minska marin nedskräpning. Vid konferensen lyfte regeringen särskilt fram vikten av att stärka arbetet med att minska utsläpp och avfall till haven. I samband med konferensen beslutade regeringen att även ge 14 miljoner kronor i särskilt stöd till FN:s miljöprogram för deras arbete mot plast i haven.

I fråga om åtgärder på europeisk nivå lade kommissionen i januari 2018 fram ett meddelande om en europeisk strategi för plast i en cirkulär ekonomi, COM(2018) 28. Meddelandet om strategin behandlades vid rådmötet den 5 mars. I den svenska ståndpunkten, så som överenskommit med miljö- och jordbruksutskottet under överläggning den 1 mars, framhölls bl.a. att en hållbar hantering av plast bör ses ur ett livscykelperspektiv och att både åtgärder och innovation behövs i livscykelns alla led. Siktet bör vara inställt på att den plast som produceras också ska kunna återvinnas samt att den plast som används alltid återförs och inte hamnar i miljön. Detta får dock inte leda till att särskilt farliga ämnen återcirkuleras. Mängden plastavfall behöver minska.

Utfasning av fossilbaserade plaster

Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet är bytet från fossil till biobaserad plast ett sätt att bidra till minskad klimatpåverkan. Vad gäller andra miljöproblem förknippade med plaster löser man emellertid inte dessa endast genom råvarubyte. Biobaserad plast ger upphov till samma problematik med nedbrytbarhet som fossil plast även om den producerats av majs, stärkelse eller annan biomassa. Nedbrytbar plast eller bionedbrytbar plast är plast som fragmenteras till mikroplaster eller bryts ned under särskilda omständigheter. Det kan vara så att nedbrytbar plast inte alltid är nedbrytbar i naturlig miljö.

Denna typ av problematik omfattas av den utredning som regeringen tillsatte i juni 2017 med syftet att öka kunskapen om vilka miljöeffekter som plast för med sig (dir. 2017:60). Utredningen ska på en vetenskaplig grund identifiera de miljöproblem som uppstår på grund av produktion och användning av plast, plastens tillsatser och de konsekvenser som uppstår i avfallshantering och materialåtervinning samt se över möjligheterna att minska de negativa miljöeffekterna från plast. Utredningen ska bl.a.

- identifiera vilka miljökonsekvenser olika nedbrytningstider av plast kan ge
- se över förutsättningarna för att övergå till biobaserad råvara för att tillverka plast, samt kartlägga vilka för- och nackdelar biobaserad plast har utifrån energi- och miljöaspekter, inklusive i avfallshantering och materialåtervinning
- kartlägga om det i dag finns plaster som är fullständigt nedbrytbara till s.k. monomerer i naturlig miljö, inklusive i den marina miljön
- kartlägga i vilken utsträckning biobaserade plaster med låg nedbrytbarhet i naturlig miljö bidrar till miljöproblem genom att de är vanligt förekommande i nedskräpningen
- identifiera de plastprodukter, inklusive förpackningar, som ofta förekommer i nedskräpningen.

Utredningen ska slutredovisas i december 2018. En stor del av det som direkt eller indirekt rör biobaserad och nedbrytbar plast delredovisades i mars 2018. Utredaren konstaterar i sin delredovisning att de plaster som omnämns som nedbrytbara inte är det i naturlig miljö utan kräver specifika förhållanden för att brytas ned, främst industriell kompostering. De orsakar därmed samma skador på marin miljö som konventionell plast. Utredaren konstaterar också att olika begrepp som används i marknadsföringen av plast riskerar att felaktigt leda till att konsumenter tror att plasten är nedbrytbar i miljön. Det handlar främst om begreppen bioplast och bionedbrytbar. Detta befaras kunna leda till ökad oaksamhet och ökad nedskräpning. Utredaren redovisar därtill en lista på vanligt förekommande plastskräpföremål som dessutom utgör risk för skador på det marina djurlivet. Exempel på sådana skräpföremål är cigarettfimpar, engångsförpackningar, ballonger, sugrör, förlorade fiskeredskap och plastskräp från industriell verksamhet.

I januari 2018 lade kommissionen fram en plaststrategi i en cirkulär ekonomi, COM(2018) 28. Meddelandet om strategin behandlades vid rådsmötet den 5 mars 2018. I den svenska ståndpunkten, så som överenskommit med miljö- och jordbruksutskottet vid överläggningen den 1 mars, framhölls bl.a. att Sverige är positivt till åtgärder på EU-nivå som leder till ökad andel biobaserad råvara vid plastproduktion för att minska plastproduktionens beroende av fossil råvara.

Förbud mot plastbärkassar

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/720 av den 29 april 2015 om ändring av direktiv 94/62/EG ska förbrukning av tunna

plastbärkassar minska. Minskad förbrukning av plastbärkassar ska leda till en bättre miljö och effektivare resursanvändning.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 20) framhåller regeringen att ett flertal åtgärder har vidtagits för att minska användningen av plastbärkassar. Regeringen gav i november 2015 Naturvårdsverket i uppdrag att utreda och utveckla ett förslag till genomförande av ovannämnda direktiv när det gäller att minska förbrukningen av plastbärkassar. Åtgärderna skulle utformas på ett kostnadseffektivt sätt för att uppnå direktivets syfte. Naturvårdsverket skulle dock inte föreslå en skatt. Uppdraget redovisades i mars 2016.

I slutet av 2016 beslutade regeringen om förordningen (2016:1041) om plastbärkassar mot bakgrund av de bestämmelser som införts i EU:s förpackningsdirektiv 94/62/EG. Syftet med lagstiftningen är att minska förbrukningen av plastbärkassar och därmed minska nedskräpningen orsakad av dessa samt att främja ett mer effektivt resursutnyttjande. Målen med förordningen är att minska förbrukningen av plastbärkassar generellt och att tunna plastbärkassar inte överskrider

- 90 påsar per person och år senast den 31 december 2019
- 40 påsar per person och år senast den 31 december 2025.

I förordningen finns följande två ansvarsområden:

- Enligt 6 § ska den som i en yrkesmässig verksamhet tillhandahåller plastbärkassar till konsumenter informera om dels plastbärkassars miljöpåverkan och fördelarna med en minskad förbrukning av plastbärkassar, dels åtgärder som kan vidtas för att minska förbrukningen. Bestämmelsen tillämpas på kassar som tillhandahålls efter den 31 maj 2017. Informationsskyldigheten gäller inte bärkassar som tillhandahålls på distans.
- Enligt 7 § ska den som yrkesmässigt tillverkar plastbärkassar eller för in plastbärkassar till Sverige senast den 31 mars varje år lämna uppgift till Naturvårdsverket om hur många tunna och hur många tjocka plastbärkassar som tillverkades eller fördes in och var avsedda för den svenska marknaden under det närmast föregående kalenderåret.

Vidare enligt 9 § ska Naturvårdsverket med utgångspunkt i de uppgifter som lämnas enligt 7 § bevaka att förbrukningen av plastbärkassar minskar och att förbrukningen av tunna plastbärkassar inte överskrider 90 kassar per person och år senast den 31 december 2019 och 40 kassar per person och år senast den 31 december 2025. Om Naturvårdsverket bedömer att förbrukningen av plastbärkassar inte minskar eller att förbrukningen av tunna plastbärkassar kommer att överskrida de nivåer som anges i första stycket, ska Naturvårdsverket föreslå ändamålsenliga åtgärder till regeringen.

I mars 2018 beslutade regeringen om ändring i miljötillsynsförordningen så att Naturvårdsverket får tillsyn över att skyldigheten att lämna uppgifter om plastbärkassar i förordningen (2016:1041) om plastbärkassar följs.

I juni 2017 tillsatte regeringen en särskild utredare med syftet att öka kunskapen om vilka miljöeffekter som plast för med sig (dir. 2017:60). Utredaren ska bl.a. identifiera de plastprodukter, inklusive förpackningar, som ofta förekommer i nedskräpningen. Utredningen ska slutredovisas i december 2018.

Utskottets ställningstagande

Minskad förbrukning och spridning av plaster

Det krävs kraftfulla insatser för att komma till rätta med de problem som orsakas av förbrukningen och spridningen av plaster. Därför ser utskottet mycket positivt både på att regeringen nu går framåt med ett samlat åtgärdspaket för plast och på att ett antal myndigheter fått i uppdrag att undersöka olika plastrelaterade problem. Dessutom har regeringen tillsatt en särskild utredare för att öka kunskapen om vilka miljöeffekter som plast för med sig.

Med hänvisning till det arbete som regeringen initierat bedömer utskottet att de satsningar som efterlyses i motionerna 2017/18:2334 (V) yrkande 13, 2017/18:3903 (SD) yrkande 7 och 2017/18:2820 (L) yrkande 27.2 i denna del i betydande utsträckning redan påbörjats. Motionsyrkandena kan därför lämnas utan vidare åtgärd.

Utfasning av fossilbaserade plaster

Utskottet konstaterar att bytet från fossilbaserade till biobaserade plaster är ett sätt att minska vår plastförbruknings miljöpåverkan. Av denna anledning har utskottet nyligen uppmanat regeringen att främja biobaserade plaster inom ramen för kommissionens plaststrategi. Utskottet konstaterar samtidigt att biobaserade plaster ger upphov till samma problematik med nedbrytbarhet som fossilbaserade plaster gör. I delredovisningen av den pågående utredningen om plasters miljöeffekter framgår bl.a. att olika begrepp såsom bioplast och bionedbrytbar som används i marknadsföringen av plast riskerar att felaktigt leda till att konsumenter tror att plasten är nedbrytbar i miljön. Utskottet konstaterar därmed att bytet till biobaserade plaster är en komplex fråga. I avvaktan på resultatet av det utrednings- och utvärderingsarbete som pågår anser utskottet att motionerna 2017/18:3772 (C) yrkande 6 och 2017/18:1664 (MP) yrkande 1 bör lämnas utan vidare åtgärd.

Förbud mot plastbärkassar

I fråga om ett förbud mot plastbärkassar påminner utskottet om att det så sent som våren 2017 infördes nya bestämmelser för att minska förbrukningen av plastbärkassar och därmed minska nedskräpningen som orsakas av dessa samt att främja ett mer effektivt resursutnyttjande. Naturvårdsverket har i uppgift att bevaka att de nya bestämmelserna får avsedd effekt. Utskottet föreslår mot

denna bakgrund att motionerna 2017/18:1205 (C) och 2017/18:712 (S) lämnas utan vidare åtgärd.

Nedskräpning och sanering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nedskräpning av bl.a. tobaksprodukter, om kommunernas möjlighet att utfärda ordningsbot samt om saneringen av statens förorenade områden.

Jämför reservation 19 (M, C, L, KD).

Motionerna

Nedskräpning av tobaksprodukter m.m.

Flera motionsyrkanden handlar om nedskräpning av småskräp såsom cigarettfimpar och snus. Enligt motion 2017/18:2847 av Fredrik Christensson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 2 bör nedskräpning med småskräp kunna bötfällas. Motionärerna vill att lagstiftningen förtydligas så att all nedskräpning beivras. Vidare i kommittémotion 2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 31 föreslås att lagstiftningen om nedskräpning skärps så att även tobaksprodukter omfattas av nedskräpningsböterna. Motionärerna påpekar att nedskräpning av tobaksprodukter gör det mindre trivsamt att vistas i naturen, och dessutom innebär den efterföljande saneringen höga kostnader för kommunerna.

Även i motion 2017/18:405 av Barbro Westerholm (L) föreslås en översyn av lagstiftningen för att tydliggöra att också cigarettfimpar omfattas av boten för nedskräpning. Enligt motionären kan cigarettfimpar inte anses vara obetydlig nedskräpning som bedöms som en ringa förseelse. Förutom att fimpar förfular vår miljö innehåller de giftiga ämnen som nickel, kadmium och plast som gör att de bryts ned långsamt. Likaså enligt motion 2017/18:579 av Lennart Axelsson (S) yrkande 1 ska cigarettfimpar räknas in i den typ av nedskräpning som kan leda till bötfällning. Ett liknande yrkande framförs i motion 2017/18:536 av Patrick Reslow (-). Enligt motionären finns det anledning att se över gällande lagstiftning så att det blir möjligt att utfärda ordningsbot även för nedskräpning i form av cigarettfimpar och tuggummi.

Enligt motion 2017/18:2847 av Fredrik Christensson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1 föreslås att möjligheten att ge kommunerna möjlighet att bötfälla för nedskräpning utreds. Enligt motionärerna skulle det ge kommunerna nya möjligheter att kombinera och prioritera mellan informerande, förebyggande och åtgärdande insatser. Riksdagen bör enligt motionärerna därför ge ett antal kommuner möjlighet att prova detta för att se vad resultatet blir.

Enligt motion 2017/18:781 av Catharina Bråkenhielm (S) behövs det en översyn av lagstiftningen om s.k. sopdumpning på återvinningsstationer. All nedskräpning i Sverige är förbjuden, men enligt motionären saknas det åtgärder när nedskräpningen väl är ett faktum.

Sanering av statens förorenade områden

Enligt motion 2017/18:3734 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M) yrkande 2 ska det fastställas principer för hur myndigheter framdeles ska redovisa sina föroreningar. Enligt motionärerna krävs det även att en total kartläggning av de förorenade områdena tas fram, och en sådan kartläggning ska inkludera områden som staten äger och där staten har bedrivit verksamhet (yrkande 3).

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Nedskräpning av tobaksprodukter m.m.

Regler om avfall finns i miljöbalken och i ett antal speciallagar. Av 15 kap. 26 § miljöbalken framgår att ingen får skräpa ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till. Bestämmelsen innebär därmed ett allmänt förbud mot nedskräpning, och den riktar sig till alla och avser såväl gatumark och tomter som naturområden. Med skräp avses både små och stora föremål. Skräp i lagens mening kan alltså utgöras av såväl bilar och byggavfall som glas, papper, engångsgrillar eller cigarettfimpar.

I fråga om avfallsinnehavarens ansvar framgår det av 15 kap. 11 § miljöbalken att den som innehar avfall är skyldig att se till att avfallet hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt samt att hantera det i enlighet med avfallshierarkin enligt 15 kap. 10 § och 2 kap. 5 § miljöbalken. Av 29 kap. 7 § miljöbalken följer att den som med uppsåt eller av oaktsamhet skräpar ned utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till döms för nedskräpning till böter eller fängelse i högst ett år. I 7 a § samma kapitel fastställs att den som begår en gärning som avses i 7 § döms för nedskräpningsförseelse till penningböter, om nedskräpningen är att anse som mindre allvarlig. Om det handlar om en obetydlig nedskräpning i förhållande till det skyddssyfte som lagen har ska nedskräpningen bedömas som en ringa förseelse som inte är straffbar. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 2011.

I författningskommentaren till 7 a § anges bl.a. följande (prop. 2010/11:125 s. 42–43):

Nedskräpningsförseelser som är ringa ska inte medföra straffansvar. Gränsdragningen i förhållande till vad som är ringa brott kan i första hand komma att aktualiseras när det gäller mera bagatellartade situationer. Att slänga ifrån sig ett enstaka kolapapper, en enstaka cigarettfimp, biljett eller ett tuggummi bör även i fortsättningen som regel falla utanför det straffbara området. Detta trots att sådana handlingar omfattas av nedskräpningsförbudet och innehåller ett visst mått av hänsynslöst och klandervärt beteende. Som anförts i allmänmotiveringen måste frågan om en gärning ska bedömas som ringa och därmed straffri emellertid göras utifrån

gärningens förhållande till den aktuella straffbestämmelsens skyddssyfte. Det förhållande att en handling varit en del av en allvarlig kollektiv nedskräpning är en omständighet som det behöver tas hänsyn till inom ramen för denna bedömning. Det straffbara området är oförändrat. För straffansvar krävs, liksom är fallet i fråga om 7 §, uppsåt eller oaktsamhet

Regeringen har under senare år även vidtagit ett antal förebyggande åtgärder. 2013 presenterade Naturvårdsverket och Håll Sverige Rent en vägledning om kommuners och andra aktörers strategiska arbete i nedskräpningsfrågor. Vägledningen är avsedd att stötta kommunernas strategiska arbete för att minska nedskräpningen och sprida kunskap om metoder, verktyg och arbetssätt. Därtill fick Naturvårdsverket i 2016 års regleringsbrev i uppdrag att

- utvärdera nedskräpningsbotens styreffekt för att minska nedskräpningen och vid behov lämna förslag på nödvändiga förändringar
- utreda och föreslå hur det nationella förebyggandearbetet mot nedskräpning kan säkerställas
- utreda om kompletterande finansieringsformer och/eller åtgärder för omhändertagande av marint skräp på stränder behövs, och i så fall föreslå olika alternativ
- utreda och föreslå hur lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning kan ändras så att kommunerna får ansvar för att beakta miljöaspekter i naturmiljöer och utföra renhållning även inom sådana områden.

Uppdraget redovisades i oktober 2016, dnr NV-00101-16, och remissbehandlades under våren 2017. Ärendet bereds nu inom Regeringskansliet.

Enligt data från Rikspolisstyrelsen har antalet utfärdade böter för nedskräpningsförseelse stadigt minskat under perioden 2011–2016; under 2012 utfärdades 289 böter och under 2016 endast 89. Enligt Brottsförebygganderådets statistik har däremot antalet anmälda nedskräpningsbrott ökat något under samma period.

Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2018 ska myndigheten tillsammans med organisationen Håll Sverige Rent ta fram en handlingsplan för informationsinsatser till allmänheten för att minska nedskräpningen och öka kunskapen hos allmänheten om dess negativa effekter. Informationsinsatsen bör ha ett särskilt fokus på barn och unga samt bidra till att öka allmänhetens medvetenhet om plastens effekter i havet. Naturvårdsverket ska följa upp resultat samt effekter av informationsinsatserna och årligen redovisa detta i årsredovisningen. Uppdraget ska slutredovisas till Miljö- och energidepartementet senast den 31 mars 2021.

Regeringen har även gett Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ett uppdrag om nedskräpning. Med utgångspunkt i delar av utredningen Minskade negativa miljöeffekter från plast, får myndigheterna i uppdrag att föreslå konkreta åtgärder för att minska plastnedskräpningens negativa effekter på miljön. Myndigheterna ska bl.a.

- föreslå ytterligare åtgärder, exempelvis förbud, för att minska de negativa miljöeffekterna av nedskräpning av plastavfall
- vid behov föreslå ändrade, utvidgade eller nya pantsystem för att minska nedskräpningen från plastavfall.

Uppdraget ska redovisas till Miljö- och energidepartementet senast den 1 maj 2019.

Enligt uppgift från Regeringskansliet består nedskräpningen vid återvinningsstationer i stor utsträckning av förpackningsavfall och returpapper som inte får plats i behållaren och även av grovavfall och annat avfall som lämnas i anslutning till återvinningsstationerna trots att dessa inte är avsedda för sådant avfall. Problemet beror på att avfallslämnarna upplever dessa platser som ”sopstationer”. De uppfattar inte att det enbart är förpackningsavfall och returpapper som ska lämnas vid återvinningsstationerna. Problemen med grovavfall på återvinningsstationer kan bero dels på bristande information om insamlingen av grovavfall eller brister i service för denna insamling, dels på att återvinningsstationerna är tillgängliga dygnet runt, obemannade och att de ofta ligger på platser som möjliggör dumpning av avfall utan att bli iakttagen. Problemet med sopdumpning motverkas bl.a. genom de nyligen remitterade förslagen om fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper samt av de breda informationssatsningar till allmänheten om varför man inte ska skräpa ned, som båda redovisats ovan.

Sanering av statens förorenade områden

I oktober 2016 överlämnade Riksrevisionen sin granskning av hanteringen av förorenade områden som ägs av staten eller har förorenats av statlig verksamhet, RiR 2016:25. Riksrevisionen lyfter fram att sanering av förorenade områden är kostsamt och tar lång tid. Staten äger minst 10 000 förorenade områden med varierande risker för människors hälsa och miljön. Därutöver har staten ett betydande antal områden där det förekommer oexploderad ammunition, som kan medföra direkt fara för liv och hälsa. Rapporten innefattar en granskning av förutsättningarna för en effektiv prioritering av sanering av statens förorenade områden. Granskningen innefattar även riskerna för betydande utgifter för sanering av sådana områden och om redovisningen och rapporteringen av riskerna är transparent.

Riksrevisionen påvisar stora brister i kartläggningen av statens förorenade områden. Få skattningar av kostnaderna för sanering av områdena har gjorts. Därigenom försvåras bedömningar av i vilken ordning och takt sanering bör ske för att vara effektiv och riskbedömningar i fråga om människors hälsa och miljön. Riksrevisionen rekommenderar därför de berörda myndigheterna att bl.a. utveckla kartläggningen av förorenade områden, detta för att få bättre underlag för riskbedömningar och skattningar av kostnader för att kunna göra effektiva prioriteringar. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att bl.a. utveckla en övergripande vägledning med principer för att kunna bedöma i vilken ordning och takt förorenade eller riskfyllda områden bör saneras.

Regeringen lämnade i februari 2017 en skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning av statens förorenade områden, skr. 2016/17:111. Med anledning av skrivelsen och de rekommendationer och iakttagelser som lämnades i Riksrevisionens rapport (2016:25) har regeringen vidtagit följande åtgärder:

- Ekonomistyrningsverket (ESV) har fått i uppdrag att förtydliga regelverket i fråga om redovisning av kostnader för sanering av förorenade områden. Berörda myndigheter har tidigare redovisat detta på olika sätt. ESV föreslog att utgifter för sanering av föroreningskada på mark, vattenområde eller grundvatten ska ske utgiftsmässigt mot anslag. ESV gjorde bedömningen att om regelverket ändras till att utgifter för sanering av mark, vattenområde och grundvatten ska redovisas utgiftsmässigt mot statens budget, bör incitamentet att kartlägga och kostnadsberäkna saneringsåtgärder öka samt att redovisningen blir mer rättvisande. 12 § anslagsförordningen (2011:223) ändrades därefter enligt ESV:s förslag, och ESV har också lagt till föreskrifter för att ytterligare tydliggöra att redovisningen blir mer rättvisande.
- Naturvårdsverket fick i regleringsbrevet för 2018 i uppdrag att utveckla en övergripande vägledning för berörda myndigheter om principer för prioritering av saneringsbehov vad gäller statens förorenade områden. Myndigheterna ska också redovisa hur de utvecklat kunskapsöverföring och samverkan vad gäller statens förorenade områden.

Av Riksrevisionens granskning framgick det även att kartläggningen av förorenade områden var bristfällig, men inga rekommendationer lämnades med anledning av detta. Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet instämmer regeringen i att kartläggningen som länsstyrelserna gör över förorenade områden inte är heltäckande och inte inkluderar alla statens förorenade områden. I detta sammanhang gav regeringen 2001 Sveriges geologiska undersökning (SGU) i uppdrag att kartlägga områden där staten förorenat eller misstänks ha förorenat, där den verksamma statliga organisationen inte finns kvar. Regeringen gav 2006 ett ytterligare uppdrag till SGU om att inventera och undersöka sådana områden. Enligt uppgift från Miljö- och energidepartementet är det oklart om samtliga av dessa områden ingår i länsstyrelsernas generella kartläggning eller register över förorenade områden. Vissa områden är av andra skäl inte med i den generella kartläggningen, t.ex. sådana som disponeras av Försvarsmakten och omfattas av sekretess.

Utskottets ställningstagande

Nedskräpning av tobaksprodukter m.m.

Vad beträffar möjligheten att bötfälla för nedskräpning av tobaksprodukter noterar utskottet att nedskräpningsbotens styreffekt utreddes och remissbehandlades så sent som förra året och att ärendet nu bereds inom Regerings-

kansliet. Utskottet noterar också att regeringen samtidigt har valt att arbeta med förebyggande åtgärder såsom informationsinsatser till allmänheten om nedskräpningens negativa effekter samt vägledning om kommuners och andra aktörers strategiska arbete i nedskräpningsfrågor. Utskottet ser ingen anledning att förekomma det utvärderingsarbete som nu pågår och förutsätter att regeringen går framåt med nödvändiga satsningar för att stävja nedskräpning av såväl allvarlig som ringa art. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motionerna 2017/18:2847 (C) yrkandena 1 och 2, 2017/18:3772 (C) yrkande 31, 2017/18:579 (S) yrkande 1, 2017/18:405 (L) och 2017/18:536 (-) kan lämnas utan vidare åtgärd.

I fråga om s.k. sopdumpning vid återvinningsstationer erinrar utskottet om att Regeringskansliet nyligen remitterade ett antal förslag i syfte att underlätta hushållens insamling av förpackningsavfall och returpapper. Utskottet erinrar också om att regeringen samtidigt gått framåt med ytterligare informations-satsningar till allmänheten om varför man inte ska skräpa ned. Mot denna bakgrund anser utskottet att motion 2017/18:781 (S) kan lämnas utan vidare åtgärd.

Sanering av statens förorenade områden

Med hänvisning till redovisningen ovan om bl.a. de uppdrag som nyligen getts till Ekonomistyrningsverket och Naturvårdsverket föreslår utskottet att motion 2017/18:3734 (M) yrkandena 2 och 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Förslagspunkter som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden (S, M, SD, MP, C, L, KD) om avfallspolitiska åtgärder som har behandlats tidigare under valperioden.

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (L) och 5 (KD).

Utskottets ställningstagande

De motionsförslag som tas upp i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden i betänkandena 2014/15:MJU8 Avfall och kretslopp, 2015/16:MJU7 Riksrevisionens rapport om tillsyn över transporter med farligt avfall m.m., 2016/17:MJU15 Avfall och kretslopp och 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit samtliga behandlade motionsyrkanden. Utskottet ser inte någon anledning att nu göra en annan bedömning av de motionsyrkanden som tas upp i bilaga 2 och avstyrker därför motionsförslagen.

Reservationer

1. Nationella och EU-gemensamma åtgärder för en cirkulär ekonomi, punkt 1 (M, C, L, KD)

av Maria Malmer Stenergard (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Lars Tysklind (L), Magnus Oscarsson (KD) och Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtlér m.fl. (M) yrkande 1 och

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 24 i denna del och avslår motion

2017/18:1704 av Jan Lindholm (MP).

Ställningstagande

För att ytterligare stärka hållbarhetsarbetet och samtidigt stärka konkurrenskraften är det viktigt att resurseffektiviteten ökar och det cirkulära systemet sluts. Sverige bör av denna anledning verka för att det fortsatta arbetet med EU-kommissionens åtgärds paket för en cirkulär ekonomi bidrar till att minska avfallsmängderna och deponierna i hela EU. Nationella mål och riktlinjer får samtidigt inte vara för stelbenta, utan kunna anpassas till medlemsländernas olika förutsättningar. Resurssnålhet och energieffektivitet bör stå i fokus under omställningen till en cirkulär ekonomi.

2. Globala åtgärder för en cirkulär ekonomi, punkt 2 (C)

av Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 13.

Ställningstagande

Då produktion och marknader i dag rör sig över nationsgränser bör strävan mot hållbar konsumtion, inklusive ekodesignkrav och en mer cirkulär ekonomi, även göras på global nivå. Centerpartiet anser av denna anledning att Sverige bör verka aktivt på internationell nivå för att skynda på utvecklingen mot en cirkulär ekonomi.

3. Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen, punkt 3 (M)

av Maria Malmer Stenergard (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M) yrkande 9 och avslår motionerna

2017/18:2954 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2 samt

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 24 i denna del.

Ställningstagande

Att öka utvinningen och återföringen av näringsämnen ur avloppsslam är en av många åtgärder som kan främja omställningen till en cirkulär ekonomi. För att säkerställa att avloppsslamm inte innehåller miljöfarliga ämnen som sedan sprids genom gödsling behövs investeringar i ny reningsteknik. Tuffare krav på de kommunala avloppsreningsverken, t.ex. när det gäller återföring av fosfor, är avgörande för att investeringar i sådan teknik ska kunna ske. Av denna anledning vill Moderaterna att regeringen utreder möjligheterna att förändra kraven på reningsverken i syfte att möjliggöra ökad återföring av näringsämnen i avloppsslam till kretsloppet.

4. Åtgärder för en cirkulär ekonomi inom livsmedelsproduktionen, punkt 3 (C)

av Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 24 i denna del och avslår motionerna

2017/18:2954 av Betty Malmberg (M) yrkandena 1 och 2 samt

2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtlér m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

O hållbart utnyttjande av naturresurser utgör allvarliga hot mot ekosystemen och människors hälsa och fortsatta överlevnad. För att ytterligare stärka hållbarhetsarbetet och samtidigt stärka konkurrenskraften är det viktigt att livsmedelskedjans beroende av fossila råvaror minskar, och att kretsloppet sluts i livsmedelskedjan. Detta bör vara prioriterade områden för regeringen att arbeta med under de kommande åren.

5. Ett stärkt producentansvar, punkt 4 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Ett starkt producentansvar ger företag incitament att se över hela sin produktions- och avfallshanteringskedja. Då kan avfallet i bästa fall ses som en resurs, vilket ytterligare bidrar till att öka återvinningen. Genom att företag tar ansvar för avfallet stimulerar man till att anpassa produktdesign och material så att återvinningsprocessen kan bli så effektiv som möjligt. Sverigedemokraterna vill se att regeringen vidtar åtgärder för att stärka det befintliga producentansvaret.

6. Utredning om införandet av producentansvar för fler produktgrupper, punkt 5 (S, MP, V)

av Åsa Westlund (S), Isak From (S), Sara Karlsson (S), Johan Büser (S), Stina Bergström (MP), Jens Holm (V), Marianne Pettersson (S) och Kristina Nilsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed avslår riksdagen motionerna

2017/18:579 av Lennart Axelsson (S) yrkande 2,

2017/18:2246 av Jan Ericson (M),

2017/18:3686 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 43 och

2017/18:3730 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, KD, L) yrkande 18.

Ställningstagande

Vi ser givetvis mycket positivt på ett ökat ansvarstagande från producenternas sida för att minska mängden deponerat avfall, hushålla med energi och material, minska användningen av farliga kemiska ämnen liksom motverka nedskräpning i naturen.

Ett lagstadgat producentansvar är emellertid inte den enda vägen att gå för att främja en sådan utveckling. Orsakerna är flera. När frågan sist utreddes konstaterades det att möbler och byggprodukter kan ha en livslängd på flera decennier, ibland på 100 år eller mer. Då är det svårt att skapa ekonomiska garantier för producentansvarets fullföljande. Dessutom finns det redan krav på dessa fraktioner till skydd för bl.a. hälsa och miljö genom annan lagstiftning. På så sätt skulle ett utvidgat lagstadgat producentansvar innebära en överlappning med redan befintliga regler, vilket riskerar att otidliggöra snarare än stärka ansvarsförhållandena. Därtill finns det inom flera branscher goda exempel på frivilliga åtaganden som stärkt produkters miljö-mässiga hållbarhet.

Vi vill även poängtera de senaste årens utveckling inom den EU-gemensamma avfalls- och kemikalielagstiftningen. Just nu förhandlas det reviderade avfallspaketet i syfte att öka återanvändning och återvinning, bl.a. genom att skapa ekonomiska incitament för producenter att släppa ut mer hållbara varor på marknaden.

Mot denna bakgrund ser vi i dagsläget inget behov av att föreslå en ny utredning specifikt om att det lagstadgade producentansvaret bör utvidgas för ytterligare varugrupper såsom byggmaterial och möbler. Arbetet med cirkulär ekonomi måste ha en bred ansats. Därmed anser vi att motionsyrkandena ska lämnas utan vidare åtgärd.

7. Ekodesignkrav på textilier, punkt 6 (C, V)

av Jens Holm (V) och Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 12.

Ställningstagande

Genom att ställa krav på designen, s.k. ekodesignkrav, kan miljöpåverkan från en vara minska. Sverige bör verka för att skärpa EU:s lagar och kräva att det ställs sådana ekodesignkrav som syftar till att minska miljö- och hälsopåverkan från textilier. Kraven skulle kunna omfatta längre livslängd, minskad användning av farliga ämnen samt möjlighet till återanvändning och materialåtervinning. På så sätt kan omställningen till en cirkulär ekonomi göras lättare med förbättrat resursutnyttjande och en minskad användning av skadliga kemikalier. Kraven bör ta hänsyn till alla led i textiliernas livscykel.

8. Utredning om märkning av produkters förväntade livslängd, punkt 7 (C, V)

av Jens Holm (V) och Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 14.

Ställningstagande

För konsumenter är det ofta svårt att veta hur länge en vara kommer att kunna användas. Att förse varor med en märkning om förväntad livslängd skulle kunna vara till hjälp för konsumenter som vill göra mer miljömedvetna inköpsval. Vi anser därför att regeringen bör utreda hur livslängdsmärkning

skulle kunna utformas för olika varor och för vilka varugrupper detta skulle kunna vara lämpligt att införa.

9. Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning, punkt 8 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 1 och avslår motionerna

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20 och

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 44 i denna del.

Ställningstagande

Tillgång på återvinningsstationer är av primär betydelse liksom att förpackningsmaterial utformas på ett sådant sätt att de kan återvinnas. Fastighetsnära insamling är ett verktyg som bevisligen leder till en ökad andel återvunnet material. När det handlar om plastmaterial krävs det dessutom mer forskning och produktutveckling för att kunna öka återvinningen. Enligt Sverigedemokraterna återstår mycket arbete på detta område.

10. Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning, punkt 8 (C)

av Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 44 i denna del och avslår motionerna

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20 och

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Den cirkulära och biobaserade ekonomin växer framför allt genom innovation och investeringar i företag som möter kunders ökade krav på hållbarhet. Politiken spelar en viktig roll i att sätta villkoren för detta. Genom att öppna fler delar av återvinningsmarknaden för företagande och konkurrens kan både teknik- och tjänsteinnovation öka.

11. Övergripande främjandeåtgärder för materialåtervinning, punkt 8 (L)

av Lars Tysklind (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 20 och avslår motionerna

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 44 i denna del och

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Återvinningen av material och avfall måste ständigt förbättras. Produktens design spelar en viktig roll för att främja att produkten återanvänds eller återvinns. Livslängd och hållbarhet är centralt.

12. Regler för materialåtervinning, punkt 9 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Avfall som deponeras i Sverige ligger i dag på enstaka promille, och vi uppnår i dag i huvudsak de mål som satts upp inom återvinningen. Detta innebär dock inte att strävan mot ytterligare förbättrad resurseffektivitet bör upphöra. Grundläggande för återvinning är att det ska vara enkelt för den enskilde att göra rätt. För att minska osäkerheten bland företagen är det önskvärt att branschen kan få tydliga spelregler.

13. Mål för insamling och återvinning av textilier, punkt 10 (SD, C, KD)

av Martin Kinnunen (SD), Runar Filper (SD), Magnus Oscarsson (KD) och Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 41 och
2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 5.

Ställningstagande

Återvinning är centralt för att den cirkulära ekonomin ska växa. Ansvaret för omhändertagande av textilier som inte ska återanvändas ligger i dag på kommunerna då det i laglig mening betraktas som hushållsavfall. Samtidigt är intresset för att ta hand om gamla textilier stort. För att stimulera till ökad återvinning och produktutveckling bör det sättas upp nationella mål för insamling och återanvändning av textilier.

14. Åtgärder för att öka återanvändning och återvinning av batterier och fordon m.m., punkt 11 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2335 av Emma Wallrup m.fl. (V) yrkande 5 och avslår motionerna
 2017/18:41 av Penilla Gunther (KD),
 2017/18:246 av Staffan Danielsson och Anders Åkesson (båda C),
 2017/18:1845 av Niklas Karlsson och Annelie Karlsson (båda S),
 2017/18:2220 av Peter Jeppsson och Magnus Manhammar (båda S) och
 2017/18:3023 av Jan Lindholm (MP).

Ställningstagande

Elbilar har stora miljöfördelar och hög kapacitet att minska trafikens klimatpåverkan. Vänsterpartiet anser att det är av stor vikt att tidigt vidta åtgärder för att förhindra att en del av miljövinsten äts upp av batteritillverkning och bristande återvinning. Regeringen bör därför återkomma med förslag på styrmedel som ger ett ökat incitament att återvinna elbilsbatterier.

15. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3903 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 7 och avslår motionerna
 2017/18:712 av Fredrik Lundh Sammeli (S),
 2017/18:1205 av Solveig Zander (C),
 2017/18:1664 av Niclas Malmberg (MP) yrkande 1,
 2017/18:2334 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13,
 2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27.2 i denna del och
 2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 6.

Ställningstagande

Åtgärder bör vidtas för att minska den totala användningen av plastprodukter, förutsatt att de inte ersätts med material med ännu högre miljöbelastning. Plaster med särskilt hög miljöbelastning bör ersättas med andra material, t.ex. mer miljövänliga plaster. Här bör hänsyn tas till såväl toxicitet och användningsområden som nedbrytningsegenskaper.

16. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (C)

av Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 6 och
avslår motionerna
2017/18:712 av Fredrik Lundh Sammeli (S),
2017/18:1205 av Solveig Zander (C),
2017/18:1664 av Niclas Malmberg (MP) yrkande 1,
2017/18:2334 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13,
2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27.2 i denna del och
2017/18:3903 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Förutom att Centerpartiet vill se krav på att alla företag inom EU fasar ut mikroplaster till 2020 vill vi, för att på sikt minska miljöpåverkan från plaster, fasa ut fossilbaserade plaster till förmån för förnybara.

17. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:2334 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13 och
avslår motionerna
2017/18:712 av Fredrik Lundh Sammeli (S),
2017/18:1205 av Solveig Zander (C),
2017/18:1664 av Niclas Malmberg (MP) yrkande 1,
2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27.2 i denna del,
2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 6 och
2017/18:3903 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 7.

Ställningstagande

EU-kommissionen arbetar med en strategi för en giftfri miljö samt för att utforma en specifik plaststrategi. Vänsterpartiet anser att Sverige bör utforma även en nationell plaststrategi som kan ta sin utgångspunkt i EU-kommissionens arbete. Sverige har lagt en god grund för att samlat åtgärda de komplexa problem som orsakas av vår höga plastanvändning.

18. Minskad förbrukning och spridning av plast, punkt 12 (L)

av Lars Tysklind (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 27.2 i denna del och avslår motionerna

2017/18:712 av Fredrik Lundh Sammeli (S),

2017/18:1205 av Solveig Zander (C),

2017/18:1664 av Niclas Malmberg (MP) yrkande 1,

2017/18:2334 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 13,

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 6 och

2017/18:3903 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Konstgräsplaner är i dag en väsentlig källa till mikroplaster. Liberalerna vill att konkreta åtgärder vidtas på kommunal nivå för att begränsa spridningen av plast från konstgräsplaner.

19. Nedskräpning av tobaksprodukter m.m., punkt 13 (M, C, L, KD)

av Maria Malmer Stenergard (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Lars Tysklind (L), Magnus Oscarsson (KD) och Eskil Erlandsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:405 av Barbro Westerholm (L) och

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 31 och
avslår motionerna

2017/18:536 av Patrick Reslow (-),

2017/18:579 av Lennart Axelsson (S) yrkande 1,

2017/18:781 av Catharina Bråkenhielm (S) och

2017/18:2847 av Fredrik Christensson och Rickard Nordin (båda C)
yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Tobaksprodukter såsom cigarettfimpar och snus står för en stor del av den totala nedskräpningen. Nedskräpningen av sådana produkter förfular vår miljö, och de sprider gifter eftersom de innehåller nickel, kadmium och plast. Dessutom innebär saneringen höga kostnader för kommunerna. Mot denna bakgrund kan tobaksprodukter rimligtvis inte anses vara obetydlig nedskräpning som är att bedöma som en ringa förseelse. Vi vill därför att lagstiftningen om nedskräpning skärps så att även tobaksprodukter omfattas av nedskräpningsböterna.

Särskilda yttranden

1. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (M)

Maria Malmer Stenergard (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M) och Gunilla Nordgren (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

2. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (SD)

Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

3. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (C)

Eskil Erlandsson (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om våra förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella parti- och kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

4. Förslagspunkter som bereds förenklat, punkt 15 (L)

Lars Tysklind (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om våra förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella parti- och kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

5. Förslagspunkter som bereds förenklad, punkt 15 (KD)

Magnus Oscarsson (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2.

I fråga om våra förslag vidhåller jag de synpunkter som företrädare för mitt parti har framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner, men avstår från att på nytt ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:41 av Penilla Gunther (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa pant på engångsgrillar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:246 av Staffan Danielsson och Anders Åkesson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda någon form av skrotningspremie för gamla bilar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:318 av Edward Riedl och Finn Bengtsson (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra i lag och förordning så att en systematisk återvinning av nedskräpande och uttjänta fritidsbåtar kommer till stånd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:386 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om pant på lågenergilampor och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:397 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa pant på batterier och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:404 av Bengt Eliasson och Said Abdu (båda L):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hästgödsel som en resurs och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:405 av Barbro Westerholm (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen i miljöbalken om förbudet om nedskräpning så att det tydliggörs att även cigarettfimpar omfattas av boten för nedskräpning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:505 av Christina Örnebjär (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en långsiktig plan för förorenade områden likt det i Kvarntorp och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:536 av Patrick Reslow (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att utfärda ordningsbot för nedskräpning i form av cigarettfimpar och tuggummi och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:579 av Lennart Axelsson (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att räkna in fimpar i det skräp som kan leda till bötfällning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge tobaksproducenterna ett ansvar för de restprodukter som uppstår vid tobaksbruk och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:712 av Fredrik Lundh Sammeli (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ytterligare minskning av användningen av plastpåsar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:733 av Cecilia Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta miljönyttan gå före ideologi för att möjliggöra bästa möjliga producentansvar för bättre klimat och miljö och därmed avvisa monopollösningar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:781 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lagstiftningen om sopdumpning/nedskräpning på återvinningsstationer och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:836 av Johan Andersson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att komplettera producentansvaret med något system som minskar problemet med övergivna bilar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:859 av Johan Löfstrand m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett gemensamt pantsystem i EU och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:899 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vindkraftsexploater ska fondera medel för framtida rivning av vindkraftverken och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:900 av Josef Fransson m.fl. (SD):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljölagstiftningen och ansvarsfördelningen vid förorenad mark och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1205 av Solveig Zander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att förbjuda plastpåsar i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1233 av Thomas Finnborg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för de nordiska pantorganisationerna att stärka insamlingskapaciteten så att det blir lättare för konsumenter i gränsområden i Norden att leverera aluminiumburkar och petflaskor från grannländerna i de nationella pantsystemen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att harmonisera regler som gäller moms och pant i syfte att skapa bättre förutsättningar för ömsesidig betalning av pant inför ett framtida avtal mellan de nordiska länderna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att utveckla pantsystemen till att omfatta fler produkter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1393 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att förbjuda engångsbestick i plast och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1631 av Johan Nissinen (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett förbud mot engångsartiklar utav plast och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1664 av Niclas Malmberg (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till skärpt lagstiftning för att

begränsa förekomsten av miljöskadliga plaster och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1693 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för ett pantsystem för mobiltelefoner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1704 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av modernisering och ständig uppdatering av regler för hållbara materialflöden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1714 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av regler och lagar med målet att läckaget till miljön av läkemedel och läkemedelsrester minimeras så långt möjligt och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1845 av Niklas Karlsson och Annelie Karlsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att uttjänta bilar återvinns och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2220 av Peter Jeppsson och Magnus Manhammar (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en skrotpeng för fritidsbåtar i Sverige liknande den modell som finns i Norge och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2246 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till ett politiskt initiativ för att förmå berörda branscher att minska mängden onödiga förpackningar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2288 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stryka tillståndskravet på kompostering och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa möjligheter för att tillåta biogasproduktion av kadaver och slaktavfall och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för att införa ett gemensamt pantsystem i hela Norden och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för ett gemensamt pantsystem i hela Europa och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2334 av Jens Holm m.fl. (V):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på en plaststrategi med åtgärder för att minska de negativa miljöeffekterna från plast och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2335 av Emma Wallrup m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på styrmedel som ger ett ökat incitament att återvinna elbatterier från elbilar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2471 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag till lagändringar för att säkrare ekonomiskt trygga ansvarsfördelningen vid avveckling av uttjänta vindkraftverk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2607 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvaret för läckande vrak och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2608 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör låta utreda producentansvaret för läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2819 av Lars Tysklind m.fl. (L):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att den svenska havskusten återkommande städas från skräp och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2820 av Jan Björklund m.fl. (L):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utnyttjandet av nya naturresurser måste minska och återanvändningen av material öka samt tillkännager detta för regeringen.

- 27.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska spridningen av plast i bl.a. våra hav inklusive plast från konstgräsplaner samt vikten av städning av hav och stränder och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser avfall och kretslopp.

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanering av förorenade områden som kan användas till bostadsbyggande och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska matavfall och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2842 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stryka tillståndskravet för varmkompost i avfallsförordningen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2846 av Fredrik Christensson och Rickard Nordin (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på en översyn av ansvaret och kostnaderna för städning av stränder på grund av marint skräp och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2847 av Fredrik Christensson och Rickard Nordin (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge kommunerna möjlighet att bötfälla för nedskräpning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även kunna bötfälla för nedskräpning med småskräp och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2954 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återföringen av fosfor till åkermark ska öka och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reningsverken senast 2030 enligt lag ska vara ålagda att utvinna och återföra all fosfor till åkrarna och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3023 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att inte försvåra för veteranbilsintresset och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3196 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa krav på återvinning av glykol och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3348 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hanteringen av slaktavfall från vilt för att underlätta för mindre vilthanteringsanläggningar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3349 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att kostnaderna för det marina skräpet fördelas mer rättvist inom EU och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över miljöbalken för att förtydliga ansvarsfördelningen vid oljesanering och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3351 av Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att resurs- och kostnadseffektivitet bör stå i centrum under omställningen till en cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av producentansvar för textilier och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att fler kontroller införs i syfte att på ett effektivt sätt upptäcka miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om de svenska straffreglerna beträffande olagliga avfallstransporter behöver ändras och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att fler regelförenklingar genomförs för att underlätta för småföretag vid transport av farligt avfall och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Livsmedelsverket ett permanent uppdrag att sprida kunskap om matsvinn och den stora miljöpåverkan detta har och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att förändra kraven på reningsverken i syfte att

möjliggöra ökad återföring av näringsämnen i avloppsslam till kretsloppet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3686 av Annie Lööf m.fl. (C):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt mål för insamling och återanvändning av textilier och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av producentansvar för fler produktgrupper och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna en större del av återvinningsmarknaden för företagande och konkurrens, samt om möjligheter till kommunalt inflytande och insamling inom ramen för ett fortsatt sammanhållet producentansvar och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avfallshanteringen längs våra kuster behöver förbättras och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt mål om minskning av matavfall och matsvinn och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3730 av Kristina Yngwe m.fl. (C, M, KD, L):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att kostnaderna för det marina skräpet fördelas mer rättvist inom EU i enlighet med principen om att förearen betalar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra insamling och återvinning av avfall genom att förbättra hushållens möjligheter att lämna in material till återvinning, återanvändning och insamling, inte minst textilier, kläder och elektronik, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler områden bör utredas för möjligt införande av producentansvar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3734 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ansvarsfrågan för efterbehandling av förorenade områden bör förtydligas och regelverket ses över och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska fastställas principer för hur myndigheter framdeles ska redovisa sina föroreningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartläggningen av förorenade områden ska inkludera områden som staten äger och där staten har bedrivit verksamhet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3748 av Penilla Gunther m.fl. (KD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att skynda på arbetet med källsortering av matavfall i kommunerna och därmed öka möjligheten för större produktion av biogas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3772 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på sikt fasa ut fossilbaserade plaster och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att det införs ett producentansvar för textilier med kriterier som möjliggör för secondhandverksamheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att skärpa EU:s lagar och kräva ekodesignkrav på textilier, som tar hänsyn till alla led i livscykeln, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka internationellt för övergången till en cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till märkning med förväntad livslängd för olika produktgrupper och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att användningen av fossila insatsvaror i livsmedelskedjan bör minska, resurseffektiviteten bör öka och det cirkulära systemet bör slutas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för butiker att bli foderleverantörer och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa lagstiftningen om nedskräpning så att även tobaksprodukter omfattas av nedskräpningsböterna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3888 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja återvinning och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stärkt producentansvar och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga regler för återvinning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om producentansvar för textilier och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mål för insamling och återvinning av textilier och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka onödigt matsvinn och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3903 av Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärder bör vidtas för att minska den totala användningen av plastprodukter och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet under förslagspunkt 15

Motion	Motionärer	Yrkanden
15. Förslagspunkter som bereds förenklat		
2017/18:318	Edward Riedl och Finn Bengtsson (båda M)	
2017/18:386	Jan Ericson (M)	
2017/18:397	Jan Ericson (M)	
2017/18:404	Bengt Eliasson och Said Abdu (båda L)	9
2017/18:505	Christina Örnebjär (L)	2
2017/18:733	Cecilia Widegren (M)	
2017/18:836	Johan Andersson m.fl. (S)	
2017/18:859	Johan Löfstrand m.fl. (S)	
2017/18:899	Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)	13
2017/18:900	Josef Fransson m.fl. (SD)	18
2017/18:1233	Thomas Finnborg (M)	1–3
2017/18:1393	Magnus Manhammar (S)	
2017/18:1631	Johan Nissinen (SD)	
2017/18:1693	Jan Lindholm (MP)	
2017/18:1714	Jan Lindholm (MP)	
2017/18:2288	Markus Wiechel (SD)	1–4
2017/18:2471	Finn Bengtsson (M)	
2017/18:2607	Lars-Axel Nordell m.fl. (KD)	10
2017/18:2608	Lars-Axel Nordell m.fl. (KD)	7
2017/18:2819	Lars Tysklind m.fl. (L)	13
2017/18:2820	Jan Björklund m.fl. (L)	27.2 idd, 29 och 36
2017/18:2842	Rickard Nordin (C)	
2017/18:2846	Fredrik Christensson och Rickard Nordin (båda C)	
2017/18:3196	Mats Green (M)	
2017/18:3348	Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M)	10
2017/18:3349	Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M)	1 och 6
2017/18:3351	Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M)	2–6

2017/18:3686	Annie Lööf m.fl. (C)	44 idd, 59 och 69
2017/18:3730	Kristina Yngwe m.fl. (C, M, KD, L)	15 och 17
2017/18:3734	Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M)	1
2017/18:3748	Penilla Gunther m.fl. (KD)	10
2017/18:3772	Kristina Yngwe m.fl. (C)	11 och 28
2017/18:3888	Martin Kinnunen och Runar Filper (båda SD)	4 och 6